

EDİTÖRLER

DOÇ. DR. MURAT KALELİOĞLU
DR. ÖĞR. ÜYESİ. Z. HANDE AKATA

GÖSTERGEBİLİM

YAPITTAN YAŞAMA

GÖSTERGELERLE

İSTANBUL

ILAMUR
AKADEMİ

GÖSTERGE BİLİM

YAPITTAN YAŞAMA
GÖSTERGELERLE
İSTANBUL

EDITORS

ASSOC. PROF. DR. MURAT KALELİOĞLU
ASSIT. PROF. DR. Z. HANDE AKATA

GÖSTERGEBİLİM

YAPITTAN YAŞAMA

GÖSTERGELERLE İSTANBUL

Editör / Editor

Doç. Dr. Murat Kalelioğlu

Dr. Öğr. Üyesi Züleyha Hande Akata

Genel Yayın Yönetmeni / Executive Director

Hakan Sarı

Kapak Fotoğrafları / Cover Photograph

Murat Kalelioğlu

Kapak Tasarımı & Dizgi / Cover & Layout

IHLAMUR

1. Basım / First Edition

IKSY: 267

Ihlamur Akademi: 124

Kasım 2025 / November 2025

ISBN: 978-625-6633-73-5

Baskı ve Cilt / Printed by

Girişim Ajans Ofset

Sertifika No: 47852

Certificate Nu: 47852

KALELİOĞLU, M., AKATA, Z. H. (ed.) (2025), *Göstergebilim: Yapıttan Yaşama Göstergelerle İstanbul*,
İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık

KALELİOĞLU, M., AKATA, Z. H. (ed.) (2025), *Semiotics: İstanbul with Signs from Work of Art to Life*,
İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık

Topkapı Mah. Kahalbaş Sok. No:31/1 Fatih - İstanbul

Tel: +90 535 550 00 05

ihlamurakademi@gmail.com

www.ihlamurkitap.com • www.ihlamur.com.tr

Kültür Bakanlığı Sertifika No: 12669

Publisher Certificate No: 12669

*Ihlamur Akademi, Web of Science: Book Citation Index (BKCI)'te
dizinlenen İdeal Kültür Yayıncılık markasıdır.*

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	3
ÖN SÖZ.....	5
PRESENTATION.....	25
<i>AFET GÖSTERGEBİLİMİ: İSTANBUL'A DAİR DEPREM GERÇEĞİNE ALTERNATİF BİR YAKLAŞIM</i> Murat KALELİOĞLU.....	45
<i>FARKLILIKLARI VE DİNAMİKLERİYLE BİR GÖSTERGE MOZAIĞI OLARAK</i> <i>İSTANBUL'UN METRO İSTASYONLARI</i> Hilal YURTSEVEN.....	81
<i>HAYDARPAŞA GARI ÜZERİNDEN İSTANBUL VE GÖÇ OLGUSUNA GÖSTERGEBİLİMSEL BİR YAKLAŞIM</i> Murat ELMALI.....	107
<i>İSTANBUL'UN GÖRÜNMEYEN YÜZLERİ: "KÂĞITTAN HAYATLAR" FİLMİNDE TOPLUMSAL</i> <i>DIŞLANMA VE AİDİYET ÜZERİNE GÖSTERGEBİLİMSEL BİR ÇÖZÜMLEME</i> Betül ÇANAKPINAR.....	127
<i>İSTANBUL TÜRKÇESİNİN EDEBİYATTA YANSIMALARI: NEZAKET DİLİ</i> Selma ELYILDIRIM.....	149
<i>İKİ KITA BİR KENT, BİR GÖSTERGE OLARAK İSTANBUL OKUMALARI</i> Mustafa SARICA.....	167
<i>ABDÜLHAK ŞİNASI HİSAR'DA BOĞAZİÇİ'NİN GÖSTERGELERİ</i> Arda KORKMAZ.....	195
<i>HUZUR ROMANINDA İSTANBUL</i> Orhun BÜYÜKKARCI.....	215
KATKI SAĞLAYAN YAZARLARIMIZ.....	231

Bu sayfa özellikle boş bırakılmıştır.
This page has been intentionally left blank.

ÖN SÖZ

İSTANBUL, çağlar boyunca medeniyete ev sahipliği yapmış; tarihî, kültürel ve toplumsal açıdan zenginliği ile öne çıkan bir dünya kentidir. Asya ve Avrupa kıtalarını birleştiren bu büyüleyici uzam, kendine özgü dokusuyla farklı anlatıları barındırmakta ve akademik bir okuma için sınırsız bir ilham kaynağı sunmaktadır. Dünyanın neresinde olursa olsun jeopolitik konumu ve şanlı tarihiyle, kültürel, siyasal, toplumsal ve iktisadi hayata olan katkısı ve zenginliğiyle insanlık tarihinin başından bu yana tüm insanlığın gözlerinin üzerinde olduğu anlam denizidir İstanbul. Türk tarihinin de ihtişamlı ve şanlı göstergelerinden biri olan bu kent, kendi dizgesini oluşturan sayısız güzellik ve özellikte birçok alt dizgeye ev sahipliği yapan bir göstergeler imparatorluğudur.

İstanbul'u anlamak ya da anlatmak, onu farklı yaklaşımlar ve bakış açılarıyla okumak, sadece kente özgü bir anlamlama edimi ile ilgili değildir. Bu anlamlama serüveni aynı zamanda bu kent üzerinden dünya tarihine ve kültürüne dair sınırsız katkıları da anlamaya olanak sağlar. Bu yönüyle İstanbul, sadece bir kent değil, tarih boyunca aktarılan anlamsal örüntülerle kurgulanan dev bir göstergedir. Boğazın iki yakasında uzanan bu dünya kenti; Doğu ile Batı, gelenek ile çağdaş, söylen ile gerçek gibi karşıtlıkların harmanlandığı, okunası bir uzamdır. Her sokağı, her taşı, her dokusu ve her ezan sesiyle kendi anlam evrenini yeniden yeniden kuran bu kent, hem yüzyılların içinde yoğrulmuş bir belleğin hem de sürekli dönüşen ve gelişen bir kimliğin göz ardı edilemez göstergesidir.

İstanbul, tarih boyunca farklı adlandırmalarla anılır. Bu kent, Bizans'ın *Konstantinopolis*'i, Osmanlı'nın *Dersaâdet*'i ve Cumhuriyet'in *İstanbul*'udur... Her yeni adlandırma, kentin anlamsal yapısına yeni bir katman ekler. Bu katmanlar şehrin somut her dokusunda da karşılık bulur. Sur içindeki dar sokaklardan Galata'nın kozmopolit çarşılarına, Beyoğlu'nun çağdaş yüzünden Üsküdar'ın manevi dokusuna kadar her semt, kendi dizgesi içinde kendi simgesel sistemini yaratmış ve kentin dizgesini oluşturan anlam evrenini sonsuzluğa açmıştır. Kentin bu sonsuz anlam evreni İstanbul'u belirli sınırlar içine hapsedilen bir uzamdan ziyade, hakkıyla okunulmayı ve gizil anlamları keşfedilmeyi bekleyen çok katmanlı bir metindir. Kentin göstergeleri yalnızca mimaride değil, gündelik hayatın ritminde de saklıdır. Sabah etrafı saran simit kokusu, gökyüzünde yankılanan vapur sesi, akşamüstü ezanı, Galata Kulesi'nin gölgesinde içilen bir kahvenin dingin sessizliği, çağdaş kent yaşamının hızına karışmak

için birbiriyle yarışan sözcükler gibidir. Bu sözcükler, yalnızca bir kentin kesişim noktalarını oluşturan bileşenleri değil, aynı zamanda varlığın anlamla kurduğu ilişkinin en somut biçimleridir. İstanbul, varoluşsal bir gösterge alanıdır.

Kentin bu göstergesel zenginliği, onu anlam süreçlerinin merkezine yerleştirmektedir. Bu yönüyle kent; sosyolojik, kültürel, estetik ve felsefi okumalar için sonsuz bir çözümleme alanı açar. Bu çözümleme, kentin kimliğini oluşturan din, dil, mimari, sosyal yapı ve benzeri ayrışık öğelerin nasıl bir araya gelerek çok sesli bir kültürel metin oluşturduğunu gösterir. Çok sesli bu metin, geçmiş ile şimdi arasında salınırken dünün izlerini bugüne taşır. Derin katmanlı bir anlam atlası gibi hem bir gösteren hem de gösterilen olarak dünyayı ve insanı anlamlandırmanın en kadim yollarından biridir.

Yapıttan yaşama uzanan göstergebilimsel bir düzlemde İstanbul, insanın üretiminden doğan tüm göstergeleri tekrar tekrar düzenler, dönüştürür ve üretir. Kurgusal düzleminde yeniden kurduğu metinlerde ne başı ne de sonu olan bir anlamsal örüntüler ağı oluşturur. Her dönem, bir öncekini yine yeniden yazar; her yapı, başka bir yapının kaynağı ve sesi olur. Tüm bu anlamlama süreçleri sonunda İstanbul, zamansal bir palimpsest olarak var olur. Bu hem olağanüstü derinliğe ve zenginliğe sahip bir kültürel mirasın hem de bir varlık düşüncesinin göstergesidir. İstanbul, bir anlamda, göstergelerin yaşama dönüştüğü bir kenttir. Çünkü burada gösterge, yalnızca bir temsil değil, yaşamın ta kendisidir. Kentin varoluşu sürekli olarak yeniden yazılan bir metin gibidir, devingen ve sonsuz bir anlam alanıdır. Bu yüzden İstanbul’u anlamak, yalnızca parke taşlı sokaklarında yürümek, tarihinin sessiz cıglığına kulak kabartmak ya da her dönemin izlerini dokusunda taşıyan yapılara bakmak değil; her koşulda anlamın varlık içinde nasıl şekillendiğini sezmek demektir. Bu kentte yaşam, bir yapıttan farklı değildir; çünkü yaşamın kendisi, göstergeler aracılığıyla okunabilir bir biçime dönüşür. Bu bağlamda İstanbul’u bir göstergeler imparatorluğu olarak anmak, onun doğası gereğidir.

Sonuçta *Göstergebilim: Yapıttan Yaşama Göstergelerle İstanbul* sadece bir kent çözümlemesi değil, bir varlık yorumudur. Onu *okumak* demek, yalnızca bir kültürü değil, insanın ve kentin anlam üretme edimini -yani yaşamın kendisini- okumak demektir. İstanbul’un göstergelerini sistemli bir düşünme modeliyle ele alan alanlar arası bir çalışmaya duyulan ihtiyaç, hem kente ilişkin anlatıların yeniden değerlendirilmesi hem de bu anlatıların ardındaki toplumsal anlamların çözümlenmesi gerekliliğinden doğmuştur.

Göstergebilim: Yapıttan Yaşama Göstergelerle İstanbul başlıklı bu çok yazarlı kitap çalışması sekiz bölümden oluşturmaktadır.

İlk bölüm, “Afet Göstergebilimi: İstanbul’a Dair Deprem Gerçeğine Alternatif Bir Yaklaşım” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde İstanbul’u afetler bağlamında yeniden okuyan Doç. Dr. Murat Kalelioğlu, kentin kırılğanlığını bir göstergeye dönüştürerek deprem gerçeğine yalnızca fiziksel değil, anlamsal bir derinlik kazandırmaktadır. Bu çalışma, afetleri yalnızca fiziksel olgular olarak değil, aynı zamanda anlam üreten ve kültürel bağlamda çözümlenebilir göstergeler bütünü olarak da ele almaktadır. Genel göstergebilimin bir alt alanı olan ve “Afet Göstergebilimi” adını taşıyan bu kuramsal inceleme alanı, özellikle depremlerin insan/doğa ilişkisinde bir epistemolojik kırılma noktası oluşturduğunu öne sürer. Çalışmada İstanbul’a dair deprem gerçeği üzerinden geliştirilen bu derin okuma edimi, afetin doğa ve kültür arasındaki gerilimli ilişkide bir anlam üretim alanı yarattığını da göstermektedir.

Çalışmada öncelikle afet kavramı kendi bağlamı içerisinde tanımlanmış, türlerine göre sınıflandırılmış ve depremin afetler arasındaki konumu belirlenmiştir. Türkiye’nin deprem kuşakları, tarihsel veriler ve yıkıcı depremlerin sonuçları üzerinden, göstergebilimsel bir okumanın neden zorunlu olduğu konusu gerekçelendirilmiştir. Çalışma, doğal bir afet türü olan depremi disiplinler arası bir bağlamda çözümleyebilmek amacıyla, genel göstergebilimin bir alt alanı olarak afet göstergebiliminin kuramsal temellerini tartışmaya açmaktadır. Bu bağlamda Umberto Eco’nun doğa göstergebilimi yaklaşımı, doğanın bir iletişim dizgesi olduğu fikrini desteklerken; Thomas Reid’in doğal göstergeler ve algı kuramı; Rudolf Clausius’un entropi kavramı, doğadaki düzen/düzensizlik diyalektiğini anlam üretimiyle ilişkilendirilmektedir. Böylece deprem, fiziksel bir yıkımın ötesinde, doğanın kendi dilinde yazılmış bir metin olarak yeniden yorumlanmaktadır.

Yöntemsel olarak çalışma, Greimas’ın göstergebilimsel karesi aracılığıyla doğa/kültür, insan/doğa ve hareketlilik/durağanlık karşıtlıklarını deprem olgusu bağlamında çözümlemektedir. Bu çözümleme modeli, İstanbul’da beklenen büyük depremi doğanın özneleştiği, kültürün ise edilgenleştiği bir dönüşüm süreci olarak görselleştirmektedir. Bulgular, afetin yalnızca jeolojik değil, aynı zamanda kültürel ve varoluşsal bir metin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda afet kavramının ontolojik ve epistemolojik boyutlarına da değinilmiştir. Buna göre deprem, doğanın söz aldığı ve kültürün kendi anlam sistemini yeniden kurmak zorunda kaldığı bir eşliği temsil etmektedir.

Sonuç olarak bu çalışma afet göstergebilimini, doğa bilimleri ile sosyal bilimler arasında kurulan yeni bir sistematik düşünme alanı olarak tanımlamaktadır. Bu alan, afetleri hem doğanın diliyle hem kültürün söylemiyle çözümleyebilen bütüncül bir anlam üretim modeli önermektedir. Çalışma, afetleri göstergebi-

limsel bir düzlemde okumanın gerekliliğini vurgulamakla kalmayıp, sonraki araştırmalara yöntemsel bir zemin oluşturmayı hedeflemektedir. Böylece, afet göstergebilimi, yalnızca kuramsal bir açılım değil, aynı zamanda sürdürülebilir afet bilinci, kültürel farkındalık ve toplumsal direnç için yeni bir epistemolojik paradigma önerisidir.

İkinci bölüm, “Farklılıkları ve Dinamikleriyle Bir Gösterge Mozaïği Olarak İstanbul’un Metro İstasyonları” başlığını taşımaktadır ve Doktorant Hilal Yurtseven tarafından yazılmıştır. Yurtseven, yeraltının gündelik yaşamla kurduğu ilişkiden yola çıkarak metro istasyonlarını İstanbul’un çok katmanlı kültürel ve toplumsal yapısının göstergeleri olarak görsel göstergebilimle çözümler.

Bu çalışma, İstanbul’daki metro istasyonlarını yalnızca ulaşımın gerçekleştiği alanlar olarak değil, aynı zamanda kentin kültürel, sosyal ve estetik kimliğini yansıtan göstergeler olarak ele almaktadır. Araştırmanın temel amacı, belirli metro istasyonlarının tasarımlarını göstergebilimsel bir yaklaşımla inceleyerek bu mekânların bulundukları semtlerin kültürel, tarihsel ve demografik özelliklerini nasıl temsil ettiklerini ortaya koymaktır. İstanbul’un çok katmanlı tarihsel geçmişi ve çok kültürlü yapısı, metro istasyonlarını kentsel yaşamın birer mikrokozmosu haline getirmekte ve böylece her istasyon hem fiziksel hem de simgesel düzeyde, şehrin bir alt dizgesi olarak değerlendirilmektedir.

Çalışmanın kuramsal temeli, görsel göstergebilim yaklaşımına dayanmaktadır. Mekânın, anlam üretiminde bir gösterge sistemi olarak işlev gördüğü varsayımından yola çıkılarak çalışma kapsamında ele alınan metro istasyonlarının renk, biçim, doku, çerçeve, boyut ve ışık gibi plastik göstergeler aracılığıyla anlam ürettiği ve taşıdığı ileri sürülmektedir. Bu göstergeler, bireylerin çevreyle kurdukları etkileşimi yönlendiren, duyuşsal ve kültürel çağrışımlar oluşturan unsurlar olarak değerlendirilmiştir. Her bir istasyonun tasarımındaki özgünlükler, hem bulunduğu semtin kimliğini görünür kılmakta hem de İstanbul’un katmanlı kültürel yapısına katkı sunmaktadır.

Araştırma, yöntemsel olarak Groupe µ’nün görsel göstergebilim modelini temel almaktadır. Groupe µ, imgeyi bir anlam sistemi olarak tanımlar ve görünüşel (ikonik) ve plastik (yoğrumsal) gösterge olmak üzere iki temel gösterge türü olarak ayırım yapar. Bu çalışma, metro istasyonlarındaki tasarım öğelerini özellikle plastik göstergeler düzeyinde ele almıştır. Biçim, renk, doku, ışık, boyut ve çerçeve gibi unsurların oluşturduğu bu göstergeler aracılığıyla istasyonların hangi anlam katmanlarını ürettiği, kentli bireylerin algısında nasıl karşılık bulduğu ve bulundukları semtin kültürel dokusuyla nasıl ilişkilendiği incelenmiştir.

Araştırmanın kapsamı İstanbul'un tüm metro istasyonlarını içermemektedir, bunun yerine çalışmanın yazarı tarafından gözlemsel olarak seçilen Yenikapı, Gayrettepe, Kirazlı-Bağcılar, Menderes, Ümraniye, Özgürlük Meydanı (Bakırköy) ve Ulubatlı istasyonları incelenmiştir. Bu seçim, istasyonların görsel açıdan anlamlı örnekler sunması ve gündelik deneyim içinde gözlemlenebilir olmaları kriterlerine dayanmaktadır. Her istasyon, belirgin plastik gösterge özellikleri üzerinden analiz edilmiştir.

Bulgular, her istasyonun bulunduğu semtin kimliğini yansıtan özgün tasarimsal tercihlere sahip olduğunu göstermektedir. Örneğin, Kirazlı ve Menderes istasyonlarında kullanılan bordo ve turkuaz renkler, hareketlilik ile sakinlik arasında bir karşıtlık kurarak semtlerin toplumsal çeşitliliğini simgeler. Bordo renk enerjiyi ve dinamizmi, turkuaz ise dengeyi ve huzuru temsil etmektedir. Bu renklerin sert beton dokular üzerinde uygulanması, zıtlıkların bir aradalığını vurgulayan sembolik bir anlatım oluşturur. Ümraniye istasyonu, biçimsel açıdan dikkat çekicidir. Tavan ve duvarlarında kullanılan kare, daire ve dikdörtgen biçimler doğayı çağrıştıran motiflerle birleşerek semtin hızlı kentleşmesi ve modernleşmesi ile geçmişteki doğal dokusu arasında görsel bir denge kurar. Ulubatlı istasyonu ise tarihsel göndermelerle öne çıkar. Duvarlarda çerçeve içine alınmış karanfil motifleri, Osmanlı estetik anlayışına gönderme yaparak semtin tarihsel kimliğini çağdaş bir biçimde yeniden üretir. Kare biçiminin dinamik bir şekilde konumlandırılması, geçmişle bugün arasında görsel bir süreklilik oluşturur.

Yenikapı ve Gayrettepe istasyonlarında boyut ve biçim ilişkisi incelenmiştir. Yenikapı'daki cam paneller, farklı boyutlarda birleşerek çok katmanlı bir bütün oluşturur. Bu da İstanbul'un kültürel çeşitliliğine görsel bir gönderimdir. Gayrettepe'deki büyük boyutlu çini panolar ise Türk sanatının tarihsel sürekliliğini modern bir uzamda belirginleştirir. Geleneksel çini sanatı, modern metro mekânında kültürel mirasın güncel bir temsilcisine dönüşmüştür. Son olarak Özgürlük Meydanı (Bakırköy) istasyonunda beyaz rengin ve ışığın birlikteliği incelenmiştir. Beyaz renk sadelik, ferahlık ve evrensellik anlamlarıyla mekânın çağdaş karakterini vurgularken, homojen beyaz ışıklandırma bu algıyı güçlendirmektedir. Bu tasarım, Bakırköy'ün sahil konumu ve açık kent dokusuyla uyumlu bir sembolik değer taşımaktadır.

Sonuç olarak İstanbul'un metro istasyonları göstergebilimsel açıdan birer "gösterge mozaïği" olarak değerlendirilebilir. Her istasyon, bulunduğu semtin kültürel hafızasını, tarihsel geçmişini ve sosyal dokusunu görsel göstergeler aracılığıyla yansıtır. Bu göstergeler, şehrin kimliğini oluşturan çok katmanlı anlam evrenine katkıda bulunur. Bu yönüyle çalışma, görsel göstergebilim yön-

teminin kentsel tasarım ve kültürel analizlerde kullanılabileceğini göstererek hem iletişim hem de mimarlık alanlarında disiplinlerarası bir katkı sunmaktadır.

Üçüncü bölüm, “Haydarpaşa Garı Üzerinden İstanbul ve Göç Olgusuna Göstergebilimsel Bir Yaklaşım” başlığını taşımaktadır ve Prof. Dr. Murat Elmalı tarafından yazılmıştır. Elmalı, Haydarpaşa Garı’nı İstanbul’un tarihsel hafızasında bir geçiş ve bekleyiş simgesi olarak okur; göçün bireysel ve toplumsal katmanlarını çözümlemeye yönelir. Bu çalışmada, Türkiye’de özellikle 1950’lerden itibaren hız kazanan iç göç hareketleri, yalnızca nüfusun mekânsal yer değiştirmesiyle sınırlı kalmamış; toplumsal yapının dönüşümü, kültürel kimliklerin yeniden biçimlenmesi ve kent belleğinin yeniden inşası gibi çok boyutlu sonuçlar doğurmuştur. Bu dönüşüm süreçlerinin kültürel bir göstergesi olarak öne çıkan Haydarpaşa Garı, göçün mekânsal ve simgesel hafızasını barındıran kültürel bir metin niteliğindedir. Çalışma, Haydarpaşa Garı’nı İstanbul’a yönelik iç göçün kültürel, toplumsal ve göstergebilimsel boyutları üzerinden incelemekte; bu mekânın, göç olgusuna dair mitleri, sembolleri ve kolektif bellek üretimini nasıl şekillendirdiğini tartışmaktadır. Çalışma aynı zamanda Haydarpaşa Garı’nı bir kültürel metin ve bir göstergebilimsel hafıza mekânı olarak ele almakta; istasyonun göç olgusuna dair anlam üretim süreçlerindeki rolünü çok katmanlı bir bakış açısıyla incelemektedir.

Haydarpaşa’nın tarihsel bağlamı, onu sıradan bir ulaşım mekânı olmaktan çıkarak toplumsal dönüşümlerin sahnesine dönüştürmüştür. Araştırma, Türkiye’nin modernleşme sürecinde kentleşme ve göç ilişkisini kavramsal ve tarihsel düzlemde ele almak üzerine kuruludur. İstanbul’un tarih boyunca göçlerle biçimlenen çok kültürlü yapısı, son yüzyılda Haydarpaşa üzerinden somutlaşmış; istasyon hem fiziksel hem semiyotik bir eşik olarak “kırsal”dan “kentsel”e, “yerlilikten” “çoksesli kültürel etkileşime” geçişi temsil etmiştir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, Haydarpaşa Garı’nı göç bağlamında anlam üreten bir metin olarak ele almak; göstergebilimsel çözümleme yoluyla göçün sinema, kolektif bellek ve kültürel kodlarda nasıl temsil edildiğini ortaya koymaktır.

Kuramsal çerçeve olarak çalışma; Roland Barthes’ın düz anlam–yan anlam ayrımı, mit kavramı ve kültürel kodlara dair yaklaşımını; Yuri Lotman’ın semiyosfer, kültürel bellek ve “metin olarak mekân” perspektifini; Greimas’ın göstergebilimsel dörtgeni üzerinden anlam yapılarının çözümlemesini esas alır. Bu teorik yaklaşım, Haydarpaşa’nın yalnızca sinematik bir fon ya da tarihsel bir yapı değil, anlam üretiminin merkezinde yer alan aktif bir kültürel işaretleyici olduğunu göstermeyi amaçlar. Yöntemsel olarak çalışma nitel çözümleme yaklaşımını benimser; görsel ve anlatsal temsillerle mekânın toplumsal algıda ürettiği mitler arasında bağ kurar. Haydarpaşa Garı’nın kültürel temsilleri,

özellikle Yeşilçam sinemasındaki sahnelemeleri üzerinden çözümlenmiştir. “Göçün eşik mekânı” olarak Haydarpaşa’nın hem umut hem hayal kırıklığı hem başlangıç hem bitiş, hem kavuşma hem ayrılık göstergelerini aynı anda barındırdığı ortaya konulmaktadır. Bu anlam katmanları, göçün kimlik inşası ve kültürel yeniden yapılanma süreçlerine ışık tutmaktadır.

Bulgular, Haydarpaşa Garı’nın kültürel hafızada yalnızca bir ulaşım noktası değil modernleşme anlatısının, iç göç travmasının, kentle yüzleşmenin ve yeni yaşam tahayyüllerinin mekânsal metaforu olduğunu göstermektedir. Sinemada trenin gara girişi, merdivenlerden şehre bakış ve vapurla geçiş gibi tekrar eden sahneler; İstanbul’un bir “umut kapısı” olarak kodlanmasını sağlamış; buna karşın kente tutunamama teması, geri dönüş sahnelerinde “yenilgi miti”ni beslemiştir. Böylece Haydarpaşa, Türkiye’nin göç anlatısında semiyotik bir düğüm noktası haline gelmiş; hüznün X mutluluk, umut X umutsuzluk, başlangıç X bitiş, kaos X düzen, ayrılık X kavuşma, son durak X ilk durak, adaptasyon X dışlanma... gibi pek çok karşıtlık üzerinden işleyen anlam örgüleri üretmiştir.

Çalışmanın bir diğer bulgusu, Haydarpaşa’nın göç bağlamında yapıcı ve yıkıcı süreçlerin kesiştiği sembolik alan oluşudur. Göçmen, bu mekânda hem geçmişini ardında bırakır hem de yeni kimliğini kurmaya başlar. Bu ikili süreç, modern kent yaşamındaki sosyal hiyerarşiler, sınıf farkları, kültürel çatışmalar ve aidiyet krizleriyle beraber düşünülmelidir. Garın semiyotik gücü, tam da bu çelişkiler ağını görünür kılmasından kaynaklanır. İstanbul’un sürekli yeniden şekillenen çok kültürlü yapısı, Haydarpaşa’nın bir toplumsal çeviri mekânı olarak işlev gördüğünü kanıtlar.

Sonuç olarak çalışma, Haydarpaşa Garı’nın İstanbul’un göç hafızasında merkezi bir sembol olduğunu, göçmen kimliğinin oluşumunda kültürel metinler ve sembolik mekânların kritik rol oynadığını göstermektedir. Bu mekânın göstergebilimsel çözümlemesi, Türkiye’de göç deneyiminin çok katmanlı niteliğini; kültürel belleğin sinema, mekân ve anlatı üzerinden nasıl yeniden üretildiğini açığa çıkarmıştır. Gelecek araştırmalar açısından, çalışma hem Haydarpaşa’nın hem benzeri eşik mekânların (ör. Sirkeci Garı, Esenler Otogarı) yarattığı kültürel mitolojinin farklı medya türleriyle karşılaştırmalı olarak incelenmesini önermektedir. Böylece İstanbul’un sürekli dönüşen göç haritası, kültürel kodlar ve mekânsal temsiller üzerinden daha kapsamlı biçimde çözümlenebilir.

Dördüncü bölüm Doktorant Betül Çanakpınar tarafından kaleme alınmıştır ve “İstanbul’un Görünmeyen Yüzleri: “Kâğıttan Hayatlar” Filminde Toplumsal Dışlanma ve Aidiyet Üzerine Göstergebilimsel Bir Çözümleme” başlığını taşımaktadır. Çanakpınar, dışlanma ve aidiyet temalarını sinemasal göstergeler

üzerinden çözümleyerek İstanbul'un görünmeyen yaşam alanlarına ışık tutar.

Günümüzde toplum olarak bir arada yaşamının geçmiş zamanlara nazaran çok daha zor olduğu her geçen gün görülmektedir. Bu durumun ortaya çıkmasında farklı etkenler bulunmaktadır. Modern yaşam biçimi bunlardan bir tanesidir. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte her geçen gün artan ekonomik sıkıntılar, zorlu hayat koşulları, adaletsiz uygulamalar insan hayatını zorlaştırmaktadır. İşsizlik oranlarındaki artış, orantısız göç ve refah seviyesinin azalması da küreselleşmenin getirdiği olumsuzluklardandır. İşsizlik oranlarının artması ve istihdam olanaklarının kötüye gitmesi doğrudan olmasa da dolaylı olarak toplumsal dışlanmaya neden olabilmektedir. Hızlı nüfus atışı, sağlık hizmetlerinin yeterli olmaması, eğitimde yaşanan sıkıntılar da toplumu ekonomik ve sosyal yönden olumsuz etkilemekte ve toplumsal dışlanmayı tetiklemektedir. Bunların yanında ayrıca içerisinde yaşanılan toplumda birlikte hareket etme, yardımlaşma ve dayanışma kavramları giderek anlamını kaybetmekte ve bireyler yalnızlığa itilmektedir. Günümüz modern toplumları geleneksel toplum anlayışından farklı olarak bireylerin kolektif hareket etme olanağına sahip olmadığı bir yöne doğru evrilmektedir. Özellikle kent yaşamı bu durumu destekler ve hatta bireyi buna mecbur kılar.

Modern kent yaşamının bir sonucu olarak ortaya çıkan 'toplumsal dışlanma' olgusu ile 'aidiyet' kavramının sorgulandığı çalışmada, Netflix orijinal yapımı olan "Kâğıttan Hayatlar" (2021) filmi örneklem olarak ele almıştır. Çalışmada toplumun dışına atılmış, görmezden gelinen insanların hayata tutunma mücadelesine odaklanılmıştır. Film, İstanbul'un arka sokaklarında kâğıt toplayarak geçinen Mehmet ile çöpler arasından çıkan sokak çocuğu Ali'nin hikâyesini anlatmaktadır. Çalışmada, toplumsal dışlanmanın çok boyutlu (ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik) yapısı ele alınmış ve bireyin 'ait olma' mücadelesi çözümlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla bir yandan kapitalist kentleşmenin, bireyi nasıl yalnızlaştırdığı ve dışladığı, öte yandan ise dayanışmanın bu döngüyü ne ölçüde dönüştürebileceği tartışılmıştır. Örneklem olarak seçilen film bir 'toplumsal ayna' olarak dışlanmanın yalnızca yoksullukla sınırlı olmadığını, kimlik, mekân ve bağlamın da belirleyici faktörler olduğunu gözler önüne sermektedir. Artan işsizlik oranları, göç dalgaları gibi etkenler dezavantajlı grupların (yaşlılar, engelliler, göçmenler, sokak çocukları vb.) sistematik olarak dışlanmasına neden olmaktadır. Buradan bakıldığında İstanbul hem zenginliğin vitrinini hem de yoksulluğun çöplüğünü bünyesinde barındırması sebebiyle çelişkili bir mekân olarak sunulmuştur. Film, bu çelişkinin içerisinde 'görünmeyen' bireyleri görünür kılma çabası taşımaktadır. Buradan hareketle bireysel hikâyeden yola çıkılarak toplumsal bir gerçekliğe dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada toplumsal dışlanma çok boyutlu bir süreç olarak ele alınırken aidiyet kavramı ise dinamik, mekânsal ve ilişkisel bir kimlik inşası olarak konumlandırılmıştır. Filmde temel ikili karşıtıklardan (zenginlik/yoksulluk, aidiyet/dışlanma, umut/umutsuzluk) yararlanılarak anlam üretimi ortaya çıkarılmış, Greimas'ın eyleyenler örnekçesi ve göstergebilimsel dörtgeni aracılığıyla filmin anlatı yapısı çözümlenmiştir. Çalışmanın temel motivasyonu olan 'toplumun yalnızlaştırdığı ve dışladığı bireyi dayanışmanın dönüştürüp-dönüştüremeyeceği' sorunsalı, olumsuz olarak sonuçlanmıştır. Öyle ki çöplükten yeni bir hayat yaratma mücadelesinde bireyin (Mehmet) başarısız olması bu döngünün kırılmadığını kanıtlamaktadır. Mehmet, Ali'yi bu hayattan kurtarma ve birey olma mücadelesini kaybetmiştir. Eğitim, sağlık, barınma, sosyal haklar gibi alanlardaki dengesizlik sonucu ortaya çıkan toplumsal eşitsizliklerin ürünü olan toplumsal dışlanma, bir süreçtir. Dolayısıyla topyekûn bir yapısal dönüşüm olmadan, bireysel çabanın yetersiz olduğu görülmüştür.

Beşinci bölüm, Prof. Dr. Selma Elyıldırım'ın "İstanbul Türkçesinin Edebiyatta Yansımaları: Nezaket Dili" başlıklı çalışmasıdır. Elyıldırım, İstanbul Türkçesinin edebiyattaki yansımalarından hareketle, dilin nezaket biçimleri üzerinden kentin kültürel kodlarını çözümler. İstanbul'un 1453'te fethedilmesi sonrasında Türkiye Türkçesi, bilim ve sanat dili olarak önemli bir gelişim sürecine girmiştir. Bu gelişim incelenirken Fetih öncesi, Fetih sonrası ve 20. yüzyıl sonrası olmak üzere üç ana evreye ayrılır. Fetih öncesi dönemde, Türkler Anadolu ve Balkanlar'da yurt edinmeye çalışırken, Selçuklu Hanedanı'nın etkisiyle Türkçe yazı dili olarak gelişmiştir. Bu dönemde yazılan ilk metinlerde çeşitli ağız özelliklerine yer verilmiştir. Batı Anadolu, Azerbaycan ve Orta Anadolu ağızları, bu süreçte ortaya çıkan üç ana ağız bölgesidir. Medreselerde verilen eğitimle dildeki farklılıklar azalmış, 15. yüzyıl başlarında standart dil ortaya çıkmıştır. İstanbul'un fethiyle de Osmanlı saray çevresindeki entelektüel yapı, ortak bir yazı dilinin oluşumunda önemli rol oynamıştır.

Dillerin zamanla kullanıldığı bölge ve konuşuculara göre farklılaşması doğal bir süreç olup bunun sonucunda bir konuşma topluluğunda belirgin olan sözdizim, sözcük ve ses sistemi çeşitliliğini ifade eden diyalekt veya lehçeler ortaya çıkmıştır. Batı Türkçesi, Anadolu, Azeri ve Türkmen gibi lehçelere ayrılırken, bunlar da Karadeniz, Konya ve Rumeli gibi ağızlara bölünür. Dil değişimlerini etkileyen birçok faktör belirlenmiş ve bunlar da çeşitli araştırmalara konu olmuştur. Türkiye Türkçesi, köklü bir geçmişe sahip olup, birçok lehçeye ve ağza sahiptir. Türkçe'nin geniş coğrafyası ve farklı etnik grupları, dilin çeşitliliğini artırmaktadır. Bu çeşitliliği anlatırken konuşucuların sosyal durumu ve diğer demografik özelliklerine dayanan dil kullanımı değişikliklerine gönderme

yapan sosyolekt terim olarak kullanılır. Ayrıca dilin kurallarına uygun standart kullanımı ifade eden dilin ölçünlü dil ve bu kurallardan sapma durumunu belirten ölçünsüz dil ayrımı bulunur.

Türkçenin 15. yüzyıldan itibaren gelişen standart dilinde diyalekt ve sosyolektler varlığını sürdürmüştür. İstanbul, kültürel ve bilimsel bir merkez haline gelmiş, entelektüeller bireyleri standart dili kullanmaya yönlendirmiştir. Ancak dil varyasyonları devam etmiş, farklı lehçeler kendi gelişimlerini sürdürmüştür. 17-19. yüzyıllar arasında da aynı durum devam etmiştir. 19. yüzyılın ortalarında ise dilde modernleşme başlamış, alfabe ve imla sorunları gündeme gelmiştir. 20. yüzyılda halk dili ve aydın dili arasındaki farklılıkların artması, ölçünleştirme arayışlarını doğurmuştur. Böylece Türkçede standart dili kullanmayı hedefleyen çalışmalar doğrultusunda 1911’de “Yeni Lisan” manifestosu yayımlanmıştır.

Osmanlı Devleti’nde resmi dil Türkçe olmuştur. İstanbul’un fethi sonrası, bu şehir hem kültürel hem de bilimsel merkez haline gelince, temel olarak İstanbul ağzlarına dayanan İstanbul Türkçesi resmi yazışmalar ve eserlerde esas alınmıştır. Bu süreç, İstanbul Türkçesi’nin sanat ve bilim dili olarak gelişimini desteklemiş, İstanbul’un çok kültürlülüğü, dilin zenginliğine katkıda bulunmuştur.

Bu arada İstanbul ağzının oluşumunda, saraydan gelen kadınların etkisi büyüktür çünkü bu kadınlar, çocuklarına sarayda kullanılan nazik dili öğretmişlerdir. Necip Fazıl, İstanbul’un aristokratik yapısını ve dil kullanımındaki zarafeti vurgulayan kişilerin başında gelir. Ona göre İstanbullular, dil kullanımında nezaket ve saygıyı önemsemekte, kelime seçimlerinde özen göstermektedir. Bahadıroğlu da İstanbul hanımefendisinin ve beyefendisinin zarif dil kullanımını ve nezaket kurallarını ele almıştır. İstanbullular, kendilerini ifade ederken saygılı bir dil kullandıkları gibi sosyal etkileşimlerinde nezaketi elden bırakmazlar.

Bu çalışma, İstanbul Türkçesi ve İstanbul hanımefendisi-beyefendisi kavramlarını göstergebilim açısından ele almaktadır. Göstergebilim, gösterge ve işaretlerin yorumlanmasını inceleyen bir disiplindir. Disiplinin ayrı bir araştırma alanı olarak gelişmesini sağlayan Ferdinand de Saussure, dilin karşılıklı ilişkilerini ele alarak gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiyi tanımlamıştır. Amerikan ekolünden Charles Sanders Peirce ise üçlü bir göstergebilim modeli geliştirmiştir. Bu modelde, gösterge, nesne ve yorumlayıcı arasında bir ilişki kurulmaktadır. Louis Hjelmslev ve Roland Barthes göstergebilimde kavramların ifade ettiği düz anlamlara ek olarak ifade ettikleri yan anlamların önemi üzerinde durmuştur. Algirdas Julien Greimas ise zıtlıklar, çelişkinlikler ve içermelere

dayanan göstergebilimsel dörtgen kuramı ile kavram ve olaylara farklı bir bakış açısı sunan bir model önermiştir.

Dilin toplumsal yönünü ele alarak dil kullanımındaki sosyal ve kültürel anlamları inceleyen göstergebilim bağlamında dilin anlamının yorumlanmasında, bireylerin aktif bir katılım göstermesi gerekmektedir. Çalışmada Goffman'ın benlik sunumu kavramı ve Brown ve Levinson'ın Nezaket Kuramı ile olumlu ve olumsuz yüz kuramı dikkate alınıp bireylerin sosyal etkileşimlerinde kullandıkları dille oluşturdukları imajın önemi irdelenmiş, dilin sosyal uzaklık ve yakınlıkla ilişkisi edebiyat eserlerinde incelenmiştir.

Buna göre İstanbul Türkçesi, Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında yazılan eserlerde önemli bir yer tutmaktadır. Ahmet Hamdi Tanpınar, İstanbul'un kültürel atmosferini yansıtan eserlerinde, karakterlerinin konuşmalarında İstanbul'un özel dilini vurgulamıştır. Reşat Nuri Güntekin de dilin nezaketini eserlerinde ön plana çıkarmıştır. Edebiyat eserlerinde, İstanbul hanımefendisi ve beyefendisi kavramları, bu dilin ve kültürün sembolleri olarak öne çıkmaktadır.

Sonuç olarak İstanbul Türkçesi ve bu Türkçenin temsilcisi olan İstanbul hanımefendisi ve beyefendisine özgü dil kullanımlarının yanı sıra dil ve kültür arasındaki ilişki bu çalışmada göstergebilimsel çerçevede ele alınmıştır. Edebi eserlerde kullandıkları dille sembolleşen bu bireyler dilin incelikli ve nazık kullanımının yanında dil kullanımındaki zarafeti ve kültürel değerleri yansıtmışlardır. Ayrıca, İstanbul Beyefendileri ve Hanımefendilerinin konuşurken mesafeli ve saygılı dil kullanımını ön planda tuttuğu gözlemlenmiştir.

Altıncı bölüm, "İki Kıta Bir Kent, Bir Gösterge Olarak İstanbul Okumaları" başlığını taşımaktadır ve Prof. Dr. Mustafa Sarıca tarafından yazılmıştır. Sarıca, coğrafyanın gösterge değerini ön plana çıkararak İstanbul'u mekânlar, imgeler ve anlamlar arası geçişin bir simgesi olarak ele alır. Bu çalışma, göstergebilimin kent tasarımı anlamaya, okumaya ve biçimlendirmeye nasıl ışık tuttuğunu inceler. Kent, insanların yetişim koşullarıyla biçimlenen bir bütün olarak ele alınır; yapısal unsurlar, kamusal alanlar ve simgesel yapılar birer göstergedir. Kent tasarımı ise somut çevrenin kurgu ve deneyim boyutuyla ilgilenir; göstergebilim ise bu deneyimlerin anlamını, duygusal ve yetişimsel göndermeleri çözümler.

Kentler, yalnızca somut yapılar değildir; anıtlar, yeşil alanlar, yollar, okullar gibi bileşenleri üzerinden toplumsal kimliği, değerleri ve geçmişe dönük bağlamları iletiler biçiminde okunan metinler haline gelir. Bu nedenle kent

göstergebilimi, kent bileşenlerinin simgesel anlamlarını inceleyen ve bu anlamların kullanıcı deneyimine nasıl yansıdığını irdeleyen alanlar arası bir araştırma ortamıdır.

Göstergebilim, göstergelerin yorumu ve anlamlandırılmasıyla ilgilidir; Saussure’ün toplumsal iletişim odaklı yaklaşımı ile Peirce’in “her şey gösterge olabilir” düşüncesi kentsel tasarımlara da uygulanır. Kentin bölümleri (anıtlar, yeşil alanlar, konutlar, iş yerleri, sokaklar, güvenlik ve duyuru alanları vb.) her biri ayrı ve çoklu anlam katmanlarına sahiptir; bu yapılar, ülke değerleriyle yerel kimliğin birleştiği simgesel görünümeler olarak karşımıza çıkar. Göstergebilimsel okuma, kent bileşenlerinin kimliğini, kent içi değişimleri ve kullanıcı deneyimini anlamaya yardımcı olur; böylece somut kent, toplumsal bağlar ve yetişimsel alışkanlıklarla daha anlamlı bir bütün olarak görünür.

Kent göstergebilimi, Lefebvre, Barthes ve Peirce gibi düşünürlerin kuramsal katkılarıyla biçimlendirilir. 1960’lar-70’lerde bu alan, kentlerin dil benzeri okunmasını ve metin olarak çözümlemesini mümkün kılmıştır. En belirgin nokta: kent bileşenlerinin yetişim kodları üzerinden okunması; kentsel alanların kimliği, dönüşümü ve kullanıcı deneyimini inceleyen zengin bir bileşik kapsamın oluşmasına yardımcı olmuştur. Günümüzde bu kuramsal sınırlar, kenti bir metin olarak görme, kent bileşenlerini duyarlı ve duygusal olarak inceleme yoluyla kent tasarımına eleştiri ve öneri açısından katkılar sunar.

Barthes, kentleri yazınsal bir metin olarak okumayı savunur. Özellikle Japonya gezisi üzerinden ele alınan “Göstergeler İmparatorluğu” çalışması, kentin insan yetişimini ve değerlerini somutlaştıran bir yapı olarak görülmesini vurgular. Örneğin Los Angeles gibi “kare kentler” merkezli şehirleşme, merkez-çevre ilişkisi ve kentsel duygu durumları üzerinde derin bir rahatsızlık doğurabilir; Tokyo ise merkezin boş olduğu, hareketli kent akışının merkez çevresinde dolaştığı bir anlayışa göndermede bulunur. Barthes, kentleri oluşturan öğelerin (anıtsal yapılar, kamusal alanlar vb.) insanların ruhuna yönelen göndergeler taşıdığını ve bu göndergelerin bir “metin” olarak okunabildiğini belirtir. Kent tasarımı ve kent bileşenleri, insan sevgisi ve toplumsal biçimlenişle beliren göstergeler olarak ele alınır.

Peirce, göstergelerin özünü ve anlamlandırma süreçlerini vurgular. Her şey gösterge olabilir; göstergenin anlamı okuyucusuna bağlı olarak doğru-yanlış, gerçek-bilinçli gibi kuralcı terimlerle değerlendirilebilir. Kent bileşenleri, anıtlar ve ortamlar, onların alt göstergeleriyle birlikte çoklu okumalara açıktır; bu durum, kentler üzerinde farklı yetişim koşullarına sahip okuyucuların çeşitli yorumlar üretebileceğini gösterir. Bakhtin ve Eco’nun önermeleri gibi diğer

kuramsal önermeler de bu çoklu okuma düşüncesine destek verir; her yüzyılın damgası başka kent okumalarını üretir.

Lefebvre, kenti yalnızca taş yığını olarak görmez; kentsel alanlar toplumsal ilişkilerin üretildiği, değişen ve yeniden üretilen bir ortamdır. Uzam algılanan, tasarlanan ve yaşanılan olmak üzere üç temel boyuta ayrılır (Uzamanın Üretimi). Algılanan uzam (günlük beden deneyimi), Tasarlanan uzam (mimarlar ve bilim insanlarının kavramsallaştırması), Yaşanılan uzam (bireylerin duygusal ve simgesel yaşantısı). Göstergebilimin uzam üretimindeki işlevi, katman çatışmalarını, toplumsal güç ilişkilerini ve kimliklerin oluşum sürecini incelemek olarak özetlenebilir. Lefebvre'ye göre alan, toplumsal üretimin ve ilişkilerin bir sonucudur; bu nedenle çoklu yetişim bağamları kent çözümlemelerini zenginleştirir.

Eco, İstanbul'u üç ayrı uygarlık ve kimliğin bir arada varoluşu olarak görür; başlangıçta Nerval, De Amicis, Gautier, Loti gibi gezginlerin gözlemlerini karşılaştırır ve kendi gözlemlerini bu referanslar üzerinden kurgulama yoluna gider. Eco'nun "açık metin" kavramı, kentin sürekli yorumlara açık olduğunu ve gezginlerin yetişim koşullarıyla biçimlenen öykülerinin kent deneyimini zenginleştirdiğini gösterir. İstanbul, Ayasofya gibi simge yapılar üzerinden çok katmanlı anlamlar üretir. Eco, İstanbul'u farklı dönemlerin bakış açılarının damgasını taşıyan bir kent olarak ele alır. De Amicis'nin romantik övgüsünün ötesinde, kentteki sosyal çeşitlilik, yönetim ve imkânlar arasındaki çelişkileri de yansıtır. De Amicis'nin betimlemeleri, Ayasofya'nın çoklu dinsel kimlikler üzerinden anlam kazandığını ve kentin yıkım/yeniden doğuş süreçlerini içerdiğini gösterir; Eco ise bu sürekliliği, üçleme (Tetris) benzeri bir anlatı içinde yorumlar.

Göstergebilim, kent bileşenlerinin kurgu, okunması ve anlamlandırılmasına temel düzeyde katkı sunar. Kentler, geçmişten gelen yetişim ve inanç izlerini taşıyan anıtsal yapılarla güçlenen, soyut ve somutun iç içe geçtiği varlıklar olarak ele alınır. Lefebvre'nin kent üretimi çağrışımı, kentin toplumsal girişimlerle şekillendiğini, dönüştüğünü ve her kuşakta farklı yorumlandığını gösterir. Eco'nun açık metin yaklaşımı ise okuyucunun katılımını ön plana çıkarır; kent, yazarıyla birlikte okunur ve yeniden anlam kazanır. İstanbul özelinde, kent göstergebilimi, tarihsel katmanları, dini ve kültürel dönüşümleri, meydanlar, çarşılar ve simgesel alanlar üzerinden zengin bir çözümleme olasılığı sunar. Değişik gezginlerin gözlemleri, yetişimsel bağlamlar ve kentsel alanların toplumsal işlevleriyle birleşerek kent kimliğinin dinamik ve çok katmanlı doğasını ortaya koyar.

Kent göstergebilimi, kent tasarımı sadece taştan yapıların ötesinde, duygusal, yetişimsel ve geçmişe dönük anlamlarla değerlendirir. Üçlü kuramsal sınırlar (Barthes, Peirce, Lefebvre) kentleri birer simgesel metin olarak anlamlandırır; çeşitli okuyucuların çoklu okumalarına açıktır. Eco’nun İstanbul çözümlemeleri, kentlerin çoklu kimlikler üzerinden nasıl kurgulandığını ve okuyucunun güçlü katılımının bu kurguyu nasıl değiştirebileceğini gösterir.

Yedinci bölüm, “Abdülhak Şinasi Hisar’da Boğaziçi’nin Göstergeleri” başlığı altında Doktorant Arda Korkmaz tarafından kaleme alınmıştır. Korkmaz, Hisar’ın Boğaziçi anlatılarında mekânın belleğini çözümleyerek İstanbul’un nostaljik göstergelerini yeniden göstergebilim ile görünür kılar. Göstergebilim, bireylerin zihin dünyalarında oluşan çağrışımlardan hareket eder. Amacı dilleri betimlemek, dillerde yatan/dillerden doğan güç ilişkilerini ortaya çıkarmak olan Göstergebilim; dilde birliğin kültürel birlikten doğduğuna inanır. Dil, kültürden doğan ve beslenir. Ulus yaratmada dil, dil yaratmada ulus; çift yönlü bir ilişki içerisinde. Dilin soyut, sözcüğün somut bir olgu olduğu düşünüldüğünde Göstergebilim soyutu somut, somutu daha belirgin hâle getirmeye çalışır. Buradan hareketle yansıma sözcüklerin, ünlemlerin, sözcük öbeklerin, bağımsız birimlerin her birinin dil içi söylem çözümlemesinde Göstergebilimsel değeri vardır. Göstergebilim, söylem ve ideoloji ile yakın bir ilişki hâlinde. İdeolojilerin sunumunda Göstergebilim işlevsel bir hâl almaktadır. Göstergebilimcilerden Roland Barthes’a göre şehrin kendisi bir söylemdir. Şehir, söylemlerle konuşur. Bir karşılaşma, alışveriş mekânı olarak şehir; aktif bir söylem üreticisidir ve göstergeler evrenidir. Çalışmamızın ana eksenini oluşturan Abdülhak Şinasi Hisar’ın bir şehirle, İstanbul’la özdeşleşmiş bir şahsiyet olması; metinlerinin göstergebilimsel bir çözümlere elverişli hâle gelmesini sağlar. Çalışmamız; buradan hareketle Saussure, Fontanille, Barthes, Genette gibi Göstergebilimcilerin çözümleme yöntemlerinden ve bileşenlerinden hareketle Abdülhak Şinasi Hisar’ın *Boğaziçi Yalıları* adlı metnine odaklanmaktadır.

Abdülhak Şinasi Hisar; eski İstanbul’un yaşayış biçimlerini göstergeler aracılığıyla, nostalji kavramı bağlamında ortaya koyan bir şahsiyettir. Selim İleri başta olmak üzere Türk sanatçıları ve okurları üzerinde etkili olan anlatılarıyla Göstergebilimin ideolojik, söylem odaklı yanlarını efektif bir şekilde kullanan Abdülhak Şinasi Hisar; “mazi perestlikten uzak” bir biçimde, övgü ve yergilerle geçmişin anlatısını göstergeler aracılığıyla yapar. Kaybolan geçmişin acısını hisseden yazar, nostaljiyi bir kaçış olarak algıladığı gibi geçmiş dönemin yöneticilerini tenkit için bir alan olarak de görür. Abdülhak Şinasi Hisar’ın “Boğaziçi” temelli bir anlatı evreni oluşturmada bilişsel yapının etkisi vardır. Rumelihisarı’nda doğup Büyükkada’da bir köşkte yaşamının bir kısmını geçiren

yazar, bilişsel sürecini metinlerine aksettirmiştir. Edebî metinlerinin üretim sahası, İstanbul ve göstergeleri olmuştur.

Çalışmamızın ana eksenini oluşturan *Boğaziçi Yalıları*’nda Abdülhak Şinasi Hisar’ın mimari estetiğin ve mekânın göstergelerinden doğan çağrışımlardan hareketle bir anlatı düzlemi oluşturduğu saptanmıştır. Yazar, yalı tipleri-göstergeleri üzerinden “geçmiş medeniyetin” anlatısını yapmıştır. Geleneklerin kaybedilmesi, “zaman” kavramının bireyleri “esir alması”; yazardaki nostalji söylemini ve geçmişin göstergelerine duyulan özlemi doğuran temel etmenlerdir. Tüm bunların yanı sıra yazarı farklı kılan parametrelerden bir diğeri, Atatürk Dönemi Türk edebiyatı içerisinde daha otonom bir tavır göstererek İstanbul merkezli anlatı-gösterge evreni kurmasıdır. Atatürk Dönemi’nde yazarlar Ankara merkezli millî anlatılar inşa ederken Abdülhak Şinasi Hisar, İstanbul’u merkeze alarak geçmiş göstergeleri görünür kılar. Bununla birlikte yazarda geçmişin göstergeleri, millî yanlarıyla da ele alınır.

Yazarın İstanbul’un göstergelerinden hareketle güttüğü ideoloji, gelecek nesillere Boğaziçi’ni anlatmaktır. Buradan hareketle Abdülhak Şinasi Hisar metinde, okurlarıyla arasındaki mesafeyi daraltmış; İstanbul’a dair göstergelerin hemen her birinde ayrıntılı bir anlatım biçimi benimsemiştir. İstanbul’un yalıları başta olmak üzere kayık merasimlerini, mevsimlerin getirdiklerini ve yaşanma biçimlerini, otomobillerini, ulaşım araçlarını -vapurlarını-, saatlerinin çağrışım değerlerini, havuzlarını, aynalarını, tespihlerini ve daha nice göstergesini okurlarına aktaran Abdülhak Şinasi Hisar; tüm bunları yaparken teselli, ümit, merhamet, şefaet, rahmet, şefkat gibi duyum-birimleri öne çıkarmıştır. Eski İstanbul’un bayram ritüellerini, güne başlama pratiklerini, gazete ve dergilerini, yazar ve şairlerini görünür kılan Abdülhak Şinasi Hisar; göstergeler aracılığıyla dönemin sosyolojisini, edebiyatını, ekonomisini okuma imkânı sunar. Yazar; İstanbul’un göstergeleri üzerinden geliştirdiği anlatıda dilin belirtisel ve çağrışım işlevini kullanmıştır. İsimlerin yarattığı çağrışım değeri başta olmak üzere metinde bir dizi göstergenin karşıladığı çağrışıma yer verilmiştir. Metnin anlatı zamanında benimsenen yöntem, temelde analepsis anlatı biçimidir. Metin, yer yer prolepsis anlatı biçimine döner.

Son olarak çalışmanın sekizinci bölüm, Doç. Dr. Orhun Büyükkarcı tarafından “*Huzur* Romanında İstanbul” başlığıyla kaleme alınmıştır. Büyükkarcı, Tanpınar’ın *Huzur* romanında İstanbul’un hem içsel hem kültürel bir anlam evreni olarak nasıl inşa edildiğini göstergebilimsel bakışla ele alır. Bu çalışma, Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından Ahmet Hamdi Tanpınar’ın *Huzur* adlı romanının uzamsal yapısını çözümlemeyi amaçlamaktadır. Anlatıbilim ve yazınsal göstergebilim disiplinleri için zengin bir inceleme alanı sunan *Huzur*’da

İstanbul, tüm uzamsal ayrıntılarıyla adeta bir örümcek ağı gibi örülmüştür. Çalışmanın ilk aşamasında, romanda İstanbul’un betimsel yansımaları ile ismen anılmasa da dilsel göstergeler ve nesneler aracılığıyla kurulan uzamlar belirlenmiştir. Ardından bu mekânsal temsiller, Ruth Ronen’in (1986) tanımladığı “uzamsal çerçeveler” (spatial frames) kuramı doğrultusunda sınıflandırılmıştır. *Huzur*’da ön plana çıkan İstanbul çerçeveleri, yazınsal göstergebilim ve yapısalcı yaklaşım temelinde, Doğu-Batı, eski-yeni ve uhrevî-dünyevî gibi karşıt anlam dizgeleri üzerinden değerlendirilmiştir.

İstanbul’un kültürel tasvirleri, mekânsal göstergeleri ve tematik yansımaları üzerine çok sayıda ulusal ve uluslararası çalışma bulunmaktadır. Türk edebiyatında bu bağlamda özellikle Ahmet Hamdi Tanpınar ve Peyami Safa’nın eserleri öne çıkar. Her iki yazarın romanlarında İstanbul hem kültürel kimliğin hem de bireysel bilincin kurucu bir unsuru olarak belirir.

Huzur üzerine yapılan çalışmalar genellikle modernizm, zaman algısı ve anlatı yapısı ekseninde yoğunlaşmıştır. Eser, eleştirmenlerce “bir huzursuzluğun romanı” olarak tanımlanmış; üzerine karşılaştırmalı edebiyat, diyalojik okuma ve anlatıbilimsel mekân incelemeleri yapılmıştır. Ancak bu çalışma, konu itibarıyla bazı yönlerden benzerlik taşısa da yaklaşım bakımından farklılaşmaktadır. Amaç, *Huzur*’da İstanbul’un zamansal ve uzamsal örgüsünü (setting) ön plana çıkararak kentin hangi yapılar, göstergeler ve temsiller aracılığıyla anlatı evrenine dâhil edildiğini ortaya koymaktır. Bu yönüyle çalışma, Tanpınar’ın mekân poetikasını yazınsal göstergebilim ve anlatıbilim çerçevesinde yeniden değerlendirmeyi hedeflemektedir.

İncelemenin ilk adımı, anlatının geçtiği İstanbul uzamlarının belirlenmesidir. Romanda çok sayıda uzam yer aldığı için bu mekânların hiyerarşik biçimde sunulması gerekmektedir. Bu hiyerarşik uzamsal örgütlenmeyi kurmak üzere Ruth Ronen’in literatüre kazandırdığı “uzamsal çerçeve” kavramından yararlanılmıştır. Romanda adı geçen İstanbul uzamsal çerçeveleri ve bunların kapsadığı alt mekânsal birimler belirlendikten sonra, anlatı olayı geçip geçmediğine bakılmaksızın bu uzamların her birinde mimari ve yapısal unsurlar tespit edilmiştir. İncelemenin ikinci aşamasında, bu çerçeveler Doğu-Batı, yeni-eski, dünyevî-uhrevî ve esenlikli-esenliksiz gibi ikili karşıtlıklar altında karşılaştırılmıştır.

İnceleme sürecinde İstanbul’a ait çok sayıda uzamsal çerçeve tespit edilmiştir. Bu çerçeveler hiyerarşik olarak tasnif edilmiş, kapsadıkları mimari unsurlar ve atmosfer özellikleriyle birlikte görselleştirilmiştir. Anlatıda temsil edilen İstanbul, şu ana uzamlar altında incelenmiştir: Beyoğlu, Boğaziçi (Avrupa

yakası), Boğaziçi (Anadolu yakası), Fatih, Eyüp, Adalar, Çekmeceler ve vapur uzamları. Bu çerçeveler daha sonra Doğu-Batı, uhrevî-dünyevî, yeni-eski ve esenlikli-esenliksiz ikili karşıtlıkları kapsamında değerlendirilmiştir. Böylece metnin uzamsal örgütlenmesi içinde anlam üretim süreçleri ortaya çıkarılmıştır. Karşılaştırmalarda, mekânlara dair betimleyici ayrıntılar ve karakterlerin uzamlarla kurduğu duygusal ilişkiler temel alınmıştır.

Huzur, Türk romanında kurgusal anlatının en güçlü örneklerinden biridir. Bu çalışmada, romanın kurucu unsurlarından biri olan uzam örgütlenmesi üzerinden yapılan inceleme, esere dair önemli yeni veriler ortaya koymuştur. Eserde bir ya da birden fazla kez adı geçen çok sayıda uzam ve bunların alt mekânsal çerçeveleri göz önüne alındığında, İstanbul’u temsil eden yetmişten fazla metinsel kanıt tespit edilmiştir. Romanda saptanan uzamsal örgütlenme, Huzur’un yalnızca tematik yapısını değil, aynı zamanda psikolojik atmosferini de yansıtan bir ağ olarak değerlendirilebilir. Bu yönüyle çalışma, Tanpınar’ın İstanbul’u hem anlatının mekânı hem de düşüncenin üretim alanı hâline getirdiğini göstermektedir.

Türkiye Göstergebilim Çevresi’nin öncülüğünde gerçekleştirilen *Göstergebilim: Yapıttan Yaşama: Göstergelerle İstanbul* başlıklı bu çalışma, göstergeler imparatorluğu olan İstanbul’u farklı göstergebilimsel yaklaşımlar aracılığıyla çok yönlü biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Kitapta disiplinler arası bakış açılarıyla afet göstergebilimi, kent göstergebilimi, kültür göstergebilimi, görsel göstergebilim ve yazınsal göstergebilim gibi yöntemsel yaklaşımlar bir araya getirilmiş; böylece İstanbul’un tarihsel, toplumsal, sanatsal ve edebî göstergeleri farklı düzlemlerde çözümlemeye tabi tutulmuştur. İzlenen bu yöntemsel çeşitlilik, kentin göstergeler aracılığıyla nasıl anlam kazandığını, bu anlamların dolaşımda olan toplumsal söylemler içinde nasıl üretildiğini ve yeniden biçimlendirildiğini görünür kılmaktadır. Bu yönüyle çalışma, İstanbul’un yalnızca bir uzam olarak değil, sürekli yeniden üretilen bir anlamlar ağı olarak farklı yönlerden okunmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bu çalışma ile *Türkiye Göstergebilim Çevresi Kitaplığı*’na bir yenisi daha eklendiği için mutluyuz!

Bir Türkiye Göstergebilim Çevresi Kitaplığı’na ne dersiniz? Ülküsü Türk göstergebilimini hak ettiği noktaya taşımak ve dünya göstergebilim çevrelerinde de Türk göstergebilimi ve göstergebilimcilerinin daha fazla söz sahibi olabilmelerini desteklemek olan Türkiye Göstergebilim Çevresi’nin göstergebilimin ülkemizde daha yaygın hale gelmesine, bilinçli genç göstergebilimcilerin yetişmesine, alanda daha çok nitelikli araştırmacının üretmesine ve söyleyecek söz

olanın kalemine daha fazla fırsat tanınmasına aracılık etmek gibi önemli görevleri de vardır. Bu yüzden çevre, kurulduğu günden bu yana dünyadaki ilerlemeleri yakından takip ederek alanyazına katkı sunmayı da ihmal etmemekte ve zaman içinde bir *Türkiye Göstergebilim Çevresi Kitaplığı* oluşabilmesi için çalışmalarını aralıksız sürdürmektedir. Bu bağlamda özellikle konusu ve hedefleri günümüz ihtiyaçlarına uygun çağdaş çalışmalara ağırlık verilmekte ve alanda üretmeye istekli araştırmacılara da fırsatlar tanınmaktadır. Bir Türkiye Göstergebilim Çevresi Kitaplığı'nın gerçeğe dönüşmesi şüphesiz ki çok uzun soluklu ve zorlu bir iştir. Bu iş nereye gider bilinmez! Ancak hâlihazırda yapılan çalışmalara ve somutlaşan örneklerle baktığında, bu çalışmalar sayesinde Türkiye Göstergebilim Çevresi olarak her geçen gün birikimli bir şekilde hedefe doğru ilerlediğimizi görmek, bu konudaki umutlarımızın daha da yeşermesine neden olmaktadır. Ne kadarı gerçekleşir bilemeyiz, ancak zaman içinde yavaş yavaş nitelikli ve örnek çalışmalarla artmasını umut ettiğimiz eserleri bir *Türkiye Göstergebilim Çevresi Kitaplığı*'na dönüştürmek ve bilim dünyasının hizmetine sunmak önemli hedeflerimiz arasındadır.¹

Türkiye Göstergebilim Çevresinin Türk göstergebilim çalışmalarına ve küresel göstergebilime katkı amaçlı gerçekleştirdiği bilimsel kitap çalışmaları söz konusu kitaplığın oluşmasında önemli bir rol oynamaktadır: Murat Kalelioğlu ve V. Doğan Günay'ın editörlüğünde 2020 yılında yayınlanan *Exploration of Mythological Elements in Contemporary Narratives* [Çağdaş Anlatılarda Mitolojik Ögelerin Çözümlemesi]. Türkiye Göstergebilim Çevresi tarafından alana ilgili duyan öğrenci ve araştırmacılara yönelik düzenlenen sanal çalıştayda ortaya çıkan bilimsel çalışmalar *Ötekiler İmparatorluğu: Öteki'nin Göstergebilimsel Serüveni*, V. Doğan Günay ve Murat Kalelioğlu'nun editörlüğünde 2022 yılında kitaplaştırılmıştır. Yine TGÇ üyelerinin katkılarıyla hazırlanan Kültür göstergebilimi alanında disiplinler arası çalışmaların yer aldığı *Kültür Göstergebilimi: 21. Yüzyılda Yaşam Biçimlerinin Çözümlemesi* kitabı ise V. Doğan Günay, Murat Kalelioğlu ve Betül Çanakpınar'ın editörlüğünde 2022 yılında yayınlanmıştır. *Türkiye Göstergebilim Çevresi*, yaptığı çok yazarlı çalışmalar ile hem alana katkıda bulunmayı amaçlamış hem de bu çalışmalar ile alanda nitelikli araştırmacı yetiştirmek için bir okul görevi üstlenmiştir. Türkiye Göstergebilim Çevresi'nin kurucu başkanı V. Doğan Günay anısına Doç. Dr. Murat Kalelioğlu ve Betül Çanakpınar editörlüğünde *21. Yüzyılda Disiplinlerarasılık ve Uygulama Biçimleri: V. Doğan Günay'a Armağan* başlıklı çok yazarlı bir kitap çalışması da 2023 yılında yayınlanmıştır. Türkiye Göstergebilim Çevresinin de

¹ Kalelioğlu, M. (2024). *Yazınsal Göstergebilim: Bir Kuram Bir Uygulama Anlam Üretim Süreçleri*. 2. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 51-54.

katkılarıyla ortaya çıkan ve editörlüğünü V. Doğan Günay, Murat Kalelioğlu ve Sibel Bayram'ın yaptığı *The Reality Machine: Social sciences, arts, and humanities in the post-truth era* [Gerçeklik Makinesi: Gerçek Sonrası Çağda Sosyal Bilimler, Sanatlar ve Beşerî Bilimler] isimli çalışma 2024 yılında yayınlanmıştır.

Türk ve Koreli bilim insanlarının iş birlikçi çalışmalarının en güzel örneklerinden birini temsil eden “Close Friends of Distant Horizons: Cultural Reflections from Türkiye to Korea” [Uzak Ufukların Yakın Dostları: Türkiye’den Kore’ye Kültürel Yansımalar] adlı *Epistémè* dergisinin de özel sayısı Türkiye Göstergebilim Çevresi’nin editörlüğünde (V. Doğan Günay, Murat Kalelioğlu, Sung Do Kim, & Nurten Sarıca, 2023) yayınlanmıştır. Yine Kore Üniversitesi’nin iş birliği ile 22-23 Aralık 2023 tarihlerinde *Online Turkish - Korean Culture and Aesthetics Symposium* düzenlenmiştir. Türkiye Göstergebilim Çevresi’nin bilimsel faaliyetleri ulusal ve uluslararası boyutlarda gerçekleşen çeşitli işbirlikleri ile devam etmektedir. Nitekim *Epistémè*’nin 31. sayısı da bu çevrimiçi sempozyumunun bildirilerini içeren özel sayı olarak Doç. Dr. Murat Kalelioğlu ve Prof. Dr. Sung do Kim editörlüğünde 2024 yılında yayınlanmıştır.

Ayrıca Türkiye Göstergebilim Çevresi’nin süreli yayınlar kitaplığında yer alan *TAMGA-Türkiye Göstergebilim Araştırmaları Dergisi* göstergebilim çalışmalarını desteklemek amacıyla faaliyet gösteren uluslararası akademik bir yayındır. Dergi Bahar (Haziran) ve Güz (Aralık) dönemlerinde olmak üzere, yılda iki kere yayımlanan hakemli, bilimsel, süreli, uluslararası ve açık erişimli bir dergidir. Derginin hedef kitlesini akademisyenler, araştırmacılar, öğrenciler, profesyoneller ve ilgili mesleki, akademik kurum ve kuruluşlar oluşturmaktadır. *TAMGA- Türkiye Göstergebilim Araştırmaları Dergisi*, 2023 yılında çıktığı bilimsel araştırmalar yolculuğunu; yeni deneyimler, yazarlar ve yayınlar ile devam ettirmektedir.

Göstergebilim: Yapıttan Yaşama Göstergelerle İstanbul başlıklı bu kitap; yapıttan yaşama, kuramdan uygulamaya uzanan geniş bir göstergebilimsel yelpazede İstanbul’un kültürel ve toplumsal katmanlarını tartışmaya açmakta hem göstergebilim çalışmalarına hem de kent kültürü araştırmalarına yeni bir bakış açısı kazandırmayı hedeflemektedir. Türkiye Göstergebilim Çevresi Kitaplığı’nda yerini alan ve İstanbul’un kültürel zenginliğini birlikte keşfederek paylaştığımız bu çalışmanın, alana ve okurlara katkı sağlayacağı inancındayız. Formun Üstü

Saygılarımızla,

Editörler

Doç. Dr. Murat KALELİOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi. Z. Hande AKATA

Bu sayfa özellikle boş bırakılmıştır.
This page has been intentionally left blank.

PRESENTATION

İSTANBUL is a world city that has hosted civilization throughout the ages, distinguished by its historical, cultural, and social richness. This captivating space, which connects the continents of Asia and Europe, harbors diverse narratives within its unique texture and offers an endless source of inspiration for academic inquiry. Regardless of where one is in the world, İstanbul is an ocean of meaning that has drawn the attention of humanity since the dawn of history, due to its geopolitical position and glorious history, as well as its contributions and richness in cultural, political, social, and economic life. This city, one of the magnificent and glorious indicators of Turkish history, is an empire of signs that hosts numerous sub-systems, each comprising countless beauties and characteristics.

Understanding or narrating İstanbul, and reading it through various approaches and perspectives, is not merely an act of meaning-making specific to the city. This journey of understanding also allows for the comprehension of the limitless contributions to world history and culture through this city. In this respect, İstanbul is not just a city; it is a ginormous sign constructed with the semantic patterns transmitted throughout history. This world city, stretching across both shores of the Bosphorus, is a space where oppositions such as East and West, tradition and modernity, and narrative and reality are intertwined, making it a compelling area to explore. With every street, every stone, every texture, and every call to prayer, this city reconstructs its own universe of meaning repeatedly, serving as an undeniable indicator of both a memory shaped over centuries and a continuously evolving identity.

Throughout history, İstanbul has been referred to by various names. This city has been known as Byzantium's Constantinople, the Ottoman's Dersaâdet, and the Republic's İstanbul... Each new designation adds a new layer to the city's semantic structure. These layers are reflected in every tangible aspect of the city. From the narrow streets within the walls to the cosmopolitan bazaars of Galata, from the contemporary face of Beyoğlu to the spiritual texture of Üsküdar, each neighborhood has created its own symbolic system within its own framework, opening the universe of meaning that constitutes the city's system to infinity. This infinite universe of meaning does not confine İstanbul

to specific boundaries; rather, it is a multi-layered text awaiting proper interpretation and the discovery of latent meanings. The indicators of the city are hidden not only in architecture but also in the rhythm of daily life. The smell of Turkish bagel in the morning, the sound of the ferry echoing in the sky, the sounds of the call to prayer in the evening, the serene silence of a coffee sipped in the shadow of the Galata Tower are like the words competing with each other to blend in with the pace of contemporary city life. These words are not only the components that form the intersection points of a city but also the most concrete forms of the relationship established between existence and meaning. İstanbul is an existential field of signs.

The semiotic richness of the city places it at the center of understanding processes. In this respect, the city opens an endless field of analysis for sociological, cultural, aesthetic, and philosophical readings. This analysis reveals how disparate elements such as religion, language, architecture, and social structure come together to create a polyphonic cultural text that constitutes the city's identity. A meaningful bridge between the past and the present, this polyphonic text carries the traces of yesterday into the present. As such, it is one of the most ancient ways of making sense of the world and humanity, acting as both a signifier and a signified, like a deeply layered atlas of meaning.

In a semiotic dimension extending from the text to life, İstanbul repeatedly organizes, transforms, and produces all signs arising from human creation. In the fictional realm it reconstructs, it forms a network of semantic patterns that has neither a beginning nor an end. Each period rewrites the previous one; each structure becomes the source and voice of another structure. Ultimately, İstanbul exists as a temporal palimpsest, which is the sign of both an extraordinarily deep and rich cultural heritage and a conception of existence. İstanbul, in a sense, is a city where signs are transformed into life. Here, a sign is not merely a representation; it is the life itself. The existence of the city is like a text that is continuously rewritten, a dynamic and infinite realm of meaning. Therefore, understanding İstanbul means not only walking its cobbled streets, listening to the silent cries of its history, or gazing at the structures that carry the traces of every era; it means sensing how meaning is shaped within existence under all circumstances. Life in this city is not different from a work of art; for the essence of life transforms into a readable form through signs. In this context, referring to İstanbul as an empire of signs is inherent to its nature.

Last but not least, *Semiotics: İstanbul with Signs from Work of Art to Life* is not merely an analysis of a city but an interpretation of existence. To read it means to engage not only with a culture but also with the act of meaning production

by humans and the city—essentially, the life itself. The need for an interdisciplinary study that addresses the signs of İstanbul through a systematic thinking model arises from the necessity of reevaluating the narratives related to the city and analyzing the social meanings behind them.

This editorial book entitled *Semiotics: İstanbul with Signs from Work of Art to Life* consists of eight valuable chapters.

The first chapter is titled “Semiotics of Disaster: An Alternative Approach to the Earthquake Reality of İstanbul”. In this section, Assoc. Prof. Dr. Murat Kalelioğlu re-reads İstanbul in the context of disasters, transforming the city’s fragility into an sign and adding not only physical but also semantic depth to the reality of earthquakes. The study approaches disasters not only as physical phenomena but also as systems of signs that generate meaning and can be analyzed within a cultural context. As a subfield of general semiotics, the theoretical framework referred to as “Semiotics of Disaster” proposes that natural disasters, particularly earthquakes, constitute an epistemological breaking point in the human/nature relationship. Developed through an in-depth reading of İstanbul’s seismic reality, this study demonstrates that disasters create a field of meaning production within the tension between nature and culture.

The study first defines the concept of disaster within its own context, classifies its types, and situates earthquakes among them. By examining Türkiye’s seismic zones, historical data, and the consequences of destructive earthquakes, it justifies the necessity of a semiotic interpretation. To analyze earthquakes, one of the primary types of natural disasters, within an interdisciplinary framework, the study discusses the theoretical foundations of disaster semiotics as a subfield of general semiotics. In this context, Umberto Eco’s concept of natural semiotics supports the idea of nature as a communicative system, while Thomas Reid’s theory of natural signs and perception theory; Rudolf Clausius’ the concept of entropy relate the dialectics of order and disorder in nature to the process of meaning-making. Thus, the earthquake is reinterpreted as a text written in nature’s own language, beyond a physical destruction.

Methodologically, the study employs Greimas’ semiotic square to analyze the oppositions between nature/culture, human/nature, and dynamism/stability within the context of the earthquake phenomenon. Through the Greimas’ model, the anticipated major earthquake in İstanbul is visualized as a transformative process in which nature becomes the active subject and culture the passive one. The findings reveal that a disaster functions not only as a geological event but also as a cultural and existential text. Drawing on the conceptual frameworks

of thinkers, the study engages with both the ontological and epistemological dimensions of disaster. Accordingly, the earthquake represents a threshold at which nature speaks, compelling culture to reconstruct its own system of meaning.

In conclusion, this study defines disaster semiotics as a new field of systematic thinking situated between the natural and social sciences. This field proposes a holistic model of meaning production capable of interpreting disasters through both the language of nature and the discourse of culture. The study not only emphasizes the necessity of reading disasters through a semiotic lens but also aims to provide a methodological foundation for future research. Thus, disaster semiotics emerges not only as a theoretical innovation but also as a new epistemological paradigm for fostering sustainable disaster awareness, cultural consciousness, and social resilience.

The second chapter, “İstanbul’s Metro Stations as a Mosaic of Signs with Their Differences and Dynamics”, written by Ph.D. candidate Hilal Yurtseven. Drawing on the relationship between the underground and everyday life, Yurtseven analyzes metro stations as signs of İstanbul’s multilayered cultural and social structure through visual semiotics. This study examines İstanbul’s metro stations not only as transportations hubs but also as signs reflecting the city’s cultural, social, and aesthetic identity. The primary objective of this research is to examine the designs of specific metro stations using semiotic approach to reveal how these spaces represent the cultural, historical, and demographic characteristics of the neighborhoods they are located in. İstanbul’s multi-layered historical past and multicultural structure make metro stations a microcosm of urban life, and thus each station is considered a subsystem of the city, both physically and symbolically.

The theoretical basis of the study is based on a visual semiotics approach. Based on the assumption that space functions as a sign system in meaning production, it is argued that metro stations examined in this study produce and convey meaning through plastic signs such as color, form, texture, frame, size, and light. These signs are considered as elements that shape individuals’ interactions with their environment and create sensory and cultural associations. The unique features in the design of each station make the identity of the district in which it is located visible and contribute to the layered cultural structure of İstanbul.

The research is methodologically based on Groupe μ ’s visual semiotics model. Groupe μ defines the image as a system of meaning and distinguishes two

basic types of signs such as visual (iconic) and plastic. Current study examines the design elements in metro stations, particularly at the level of plastic signs. through these signs formed by elements such as form, color, texture, light, size and frame, it is examined what layers of meaning the stations produce, how they resonate in the perception of urban individuals, and how they relate to the cultural texture of their neighborhoods.

The scope of the study does not include all metro stations in İstanbul, instead the stations examined are Yenikapı, Gayrettepe, Kirazlı-Bağcılar, Menderes, Ümraniye, Özgürlük Square (Bakırköy) and Ulubatlı stations, which were selected observationally by the author of the study. This selection is based on the criteria that stations provide visually meaningful examples and are observable in everyday experience. Each station is analyzed on its distinct plastic sign properties and characteristics.

The findings indicate that each station possesses unique design choices that reflect the identity of its district. For instance, the claret red and turquoise colors used at Kirazlı and Menderes stations symbolize the social diversity of the districts by creating a contrast between activity and tranquility. Claret red represents energy and dynamism, while turquoise represents balance and peace. The application of these colors on rough concrete surfaces creates a symbolic narrative that emphasizes the juxtaposition of contrasts. Ümraniye station is striking in its stylistic sense. The square, circular, and rectangular forms used on its ceilings and walls, combined with motifs evocative of nature, create a visual balance between the district's rapid urbanization, modernization, and its past natural texture. Ulubatlı station stands out with its historical references. Framed carnation motifs on the walls evoke Ottoman aesthetics, recreating the district's historical identity in a contemporary way. The dynamic positioning of the square form creates a visual continuity between past and present.

The relationship between size and form is explored at Yenikapı and Gayrettepe stations. Glass panels at Yenikapı combine in different sizes to form a multilayered whole. This is a visual reference to İstanbul's cultural diversity. The large-scale tile panels in Gayrettepe highlight the historical continuity of Turkish art in a modern setting. Traditional tile art becomes a contemporary representation of cultural heritage in the modern metro station. Lastly, the combination of white color and light is explored at the Özgürlük Square (Bakırköy) station. White, with its simplicity, spaciousness, and universality, emphasizes the contemporary character of the space, while homogeneous white light reinforces this perception. This design carries a symbolic value aligning with Bakırköy's coastal location and open urban texture.

In conclusion, from a semiotic perspective, İstanbul's metro stations can be considered a "mosaic of signs". Each station reflects the cultural memory, historical past, and social texture of its neighborhood through visual signs. These signs contribute to the multilayered meaning universe that constitutes the city's identity. In this respect, the study offers an interdisciplinary contribution to both communication and architecture fields by demonstrating that the visual semiotics method can be used in urban design and cultural analysis.

The third chapter, "A Semiotic Approach to İstanbul and Migration Through Haydarpaşa Train Station", written by Prof. Dr. Murat Elmalı. He interprets Haydarpaşa Train Station as a symbol of transition and waiting in İstanbul's historical memory, and he turns to analyzing the individual and social layers of migration. Since the 1950s, internal migration movements in Türkiye have accelerated significantly, resulting not only in the spatial relocation of populations but also in multidimensional consequences such as the transformation of social structures, the reconfiguration of cultural identities, and the reconstruction of urban memory. As a cultural indicator of these transformative processes, Haydarpaşa Train Station functions as a cultural text that carries the spatial and symbolic memory of migration. This study examines Haydarpaşa Train Station through the cultural, social, and semiotic dimensions of internal migration to İstanbul, and discusses how this space has shaped myths, symbols, and collective memory production related to the phenomenon of migration. It approaches the station both as a cultural text and as a semiotic site of memory, analyzing its role in meaning-making processes concerning migration through a multilayered perspective.

The historical context of Haydarpaşa transforms it from a mere transportation hub into a stage for societal transformation. The research is grounded in a conceptual and historical examination of the relationship between urbanization and migration within Türkiye's modernization process. İstanbul's multicultural structure, shaped historically by waves of migration, has become particularly visible at Haydarpaşa in the last century. The station symbolizes the transition from "rural" to "urban" and from "locality" to "polyphonic cultural interaction," functioning as both a physical and semiotic threshold. Accordingly, the aim of this study is to conceptualize Haydarpaşa as a meaning-producing text within the context of migration and to reveal, through semiotic analysis, how migration has been represented in cinema, collective memory, and cultural codes.

The theoretical framework of the study draws on Roland Barthes' distinction between denotation and connotation, his approach to myth and cultural codes;

Yuri Lotman's concepts of the semiosphere, cultural memory, and "space as text"; and Greimas' semiotic square for analyzing structures of meaning. Through this theoretical lens, the study highlights Haydarpaşa not merely as a cinematic backdrop or historical structure, but as an active cultural signifier central to meaning-making. Methodologically, the research employs qualitative analysis, linking visual and narrative representations to myths embedded in social perception. Cultural representations of Haydarpaşa, particularly its depictions in Yeşilçam cinema, are analyzed to illustrate how the station embodies both hope and disappointment, beginnings and endings, and reunion and separation simultaneously. These layers of meaning illuminate processes of identity formation and cultural reconstruction triggered by migration.

Findings indicate that Haydarpaşa is not merely a transportation node in cultural memory but a spatial metaphor for narratives of modernization, internal migration trauma, confrontation with the city, and aspirations for a new life. Recurrent cinematic scenes—trains arriving at the station, characters gazing at the city from the stairs, and ferry crossings to the European side—have coded İstanbul as a "gateway of hope." Conversely, return scenes in films have reinforced a "myth of defeat," representing the difficulty of sustaining life in the metropolis. Thus, Haydarpaşa emerges as a semiotic nexus in Türkiye's migration narrative, producing meaning structures through multiple oppositions such as sorrow versus happiness, hope versus despair, beginning versus ending, chaos versus order, separation versus reunion, final stop versus first step, and adaptation versus exclusion.

Another key finding of the study is that Haydarpaşa represents the symbolic intersection of constructive and destructive processes within the migration experience. In this space, migrants leave behind their past while simultaneously constructing new identities. This dual process must be considered alongside modern urban hierarchies, class differences, cultural conflicts, and crises of belonging. The semiotic power of Haydarpaşa lies precisely in making visible this web of contradictions. The constantly evolving multicultural structure of İstanbul further demonstrates the station's function as a site of social translation.

In conclusion, the study shows that Haydarpaşa Train Station is a central symbol in İstanbul's migration memory and that cultural texts and symbolic spaces play a critical role in the formation of migrant identity. The semiotic analysis of this space reveals the multilayered nature of the migration experience in Türkiye and how cultural memory is continuously reproduced through cinema, space, and narrative. For future studies, this research proposes a comparative semiotic examination of Haydarpaşa and other threshold spaces such as Sirkeci

Train Station and Esenler Coach Station. Such comparative analyses will provide a deeper understanding of İstanbul's evolving migration landscape through cultural codes and spatial representations.

The fourth chapter, written by Ph.D. candidate Betül Çanakpınar, is titled “The Unseen Faces of İstanbul: A Semiotic Analysis of Social Exclusion and Belonging in the Film “Paper Lives”. Çanakpınar analyzes the themes of exclusion and belonging through cinematic signs, shedding light on the unseen living spaces of İstanbul. It is becoming increasingly apparent that living together as a society today is much more difficult than in the past. There are various factors contributing to this situation. The modern way of life is one of them. With the impact of globalisation, increasing economic hardship, difficult living conditions and unfair practices are making human life more difficult. Rising unemployment rates, disproportionate migration and declining prosperity are also among the negative effects of globalisation. Rising unemployment rates and deteriorating employment opportunities may indirectly lead to social exclusion, even if not directly. Rapid population growth, inadequate healthcare services, and problems in education also negatively affect society economically and socially, triggering social exclusion. In addition, the concepts of acting together, mutual aid, and solidarity within the society in which people live are gradually losing their meaning, and individuals are being pushed into isolation. Contemporary modern societies are evolving in a direction where individuals lack the opportunity for collective action, differing from traditional societal understandings. Urban life reinforces this situation and even compels the individual to conform to it.

In this study, which questions the concepts of “social exclusion” and “belonging” that have emerged because of modern urban life, the Netflix original film ‘Paper Lives’ (2021) is used as an example. The study focuses on the struggle for survival of people who have been cast out of society and ignored. The film tells the story of Mehmet, who makes a living collecting paper in the back streets of İstanbul, and Ali, a street child who emerges from the rubbish. The study examines the multidimensional structure of social exclusion (economic, social, cultural, psychological) and attempts to analyse the individual's struggle to “belonging”. To this end, on the one hand, the extent to which capitalist urbanisation isolates and excludes individuals has been discussed, while on the other hand, the extent to which solidarity can transform this cycle has been debated. The film selected as an example serves as a “social mirror”, revealing that exclusion is not limited to poverty alone, but that identity, place and context are also determining factors. Factors such

as rising unemployment rates and waves of migration lead to the systematic exclusion of disadvantaged groups (the elderly, disabled people, migrants, street children, etc.). Viewed from this perspective, İstanbul is presented as a contradictory place, embodying both the showcase of wealth and the dumping ground of poverty.

The film endeavours to make the “invisible” individuals within this contradiction visible. Consequently, it attempts to draw attention to a social reality by starting from individual stories. In the study, social exclusion is approached as a multidimensional process, while the concept of belonging is positioned as a dynamic, spatial and relational construction of identity. Meaning production is revealed by utilising fundamental binary oppositions (wealth/poverty, belonging/exclusion, hope/hopelessness) in the film, and the film’s narrative structure is analysed through Greimas’ actantial model and semiotic square. The central question motivating the study—whether solidarity can transform an individual isolated and marginalised by society—has yielded negative results. Indeed, the failure of the individual (Mehmet) to create a new life from the rubbish heap proves that this cycle remains unbroken. Mehmet has lost the struggle to save Ali from this life and to become an individual. Social exclusion, which is the product of social inequalities arising from imbalances in areas such as education, health, housing and social rights, is a process. Therefore, it has been seen that individual effort is insufficient without a comprehensive structural transformation.

The fifth chapter of the book is a study by Prof. Dr. Selma Elyıldırım titled “Reflections of İstanbul Turkish in Literature: The Language of Politeness”. Drawing on the literary reflections of İstanbul Turkish, Elyıldırım analyzes the city’s cultural codes through the language’s forms of politeness. The conquest of İstanbul in 1453 marked the beginning of a significant development process for Turkish as a language of science and art. This development can be divided into three main phases: pre-conquest, post-conquest, and after the 20th century. In the pre-conquest period, as the Turks sought to settle in Anatolia and the Balkans, Turkish developed as a written language under the influence of the Seljuk dynasty. The earliest texts from this period included various dialect features. The dialect regions that emerged during this time were Western Anatolia, Azerbaijan, and Central Anatolia. With the education provided in madrasahs, linguistic differences diminished, leading to the emergence of a standard language in the early 15th century. Following the conquest of İstanbul, the intellectual environment around the Ottoman court played a significant role in the formation of a common written language.

The natural process of language differentiation over time, influenced by the regions and speakers, has led to the emergence of dialects that express the diversity of syntax, vocabulary, and phonetic systems within a speech community. Western Turkish is divided into dialects such as Anatolian, Azerbaijani, and Turkmen, which in turn are subdivided into dialects like those of the Black Sea, Konya, and Rumelia. Many factors influencing language changes have been identified and have been the subject of various research studies. Turkish has a deep-rooted history, with many dialects and accents. The wide geography and diverse ethnic groups of Turkish increase the language's diversity. When discussing this diversity, the term "sociolect" is used to refer to variations in language use based on the social status and other demographic characteristics of speakers. There is also a distinction between the standard language, which adheres to the rules of the language, and the non-standard language, which indicates deviations from these rules.

In the standard language of Turkish that developed from the 15th century onward, dialects and sociolects have continued to exist. İstanbul has become a cultural and scientific center, guiding intellectuals to use the standard language. However, language variations have persisted, with different dialects continuing their development. This situation continued between the 17th and 19th centuries as well. In the mid-19th century, modernization in the language began, bringing issues of alphabet and spelling to the forefront. In the 20th century, the increasing differences between the language of the people and the language of the intellectuals led to efforts for standardization. Thus, in 1911, the "New Language" manifesto was published, aiming to promote the use of standard Turkish.

In the Ottoman Empire, the official language became Turkish. After the conquest of İstanbul, as the city became both a cultural and scientific center, İstanbul Turkish, based primarily on the dialects of İstanbul, became the basis for official correspondence and works. This process supported the development of İstanbul Turkish as a language of art and science, while İstanbul's multiculturalism contributed to the richness of the language.

Meanwhile, the influence of women from the palace was significant in the formation of the İstanbul dialect, as these women taught their children the refined language used in the palace. Necip Fazıl is among the prominent figures who emphasize the aristocratic structure of İstanbul and the elegance in language use. According to him, İstanbulites value politeness and respect in their language use, being careful in their choice of words. Bahadıroğlu also addressed the elegant language use and rules of politeness of the gentlemen and ladies of

İstanbul. İstanbulites maintain a respectful language in their expressions and do not neglect politeness in their social interactions.

This study examines the concepts of İstanbul Turkish and the İstanbul lady and gentleman from a semiotic perspective. Semiotics is a discipline that studies the interpretation of signs and indicators. Ferdinand de Saussure, who enabled the discipline to develop as a distinct area of research, examined the mutual relationships of language and defined the relationship between the signifier and the signified. Charles Sanders Peirce, from the American school, developed a triadic semiotic model that establishes a relationship between the sign, the object, and the interpreter. Louis Hjelmslev and Roland Barthes emphasized the importance of the connotative meanings conveyed by concepts in addition to their denotative meanings. Algirdas Julien Greimas proposed a model based on oppositions, contradictions, and inclusions through his semiotic square theory, providing a different perspective on concepts and events.

By addressing the social aspect of language, the interpretation of meaning in the context of semiotics requires active participation from individuals regarding social and cultural meanings in language use. In this study, Goffman's concept of self-presentation and Brown and Levinson's Politeness Theory, along with the positive and negative face theory, are considered to examine the importance of the image created by individuals through the language they use in their social interactions. The relationship between language and social distance and closeness is investigated in literary works.

Accordingly, İstanbul Turkish occupies an important place in works written during the Ottoman period and the early years of the Republic. Ahmet Hamdi Tanpınar emphasized the special language of İstanbul in the conversations of his characters in works reflecting İstanbul's cultural atmosphere. Reşat Nuri Güntekin also highlighted the politeness of language in his works. In literary works, the concepts of İstanbul lady and gentleman emerge as symbols of this language and culture.

In conclusion, the study examines the language use specific to İstanbul Turkish and the concepts of İstanbul lady and gentleman within a semiotic framework, as well as the relationship between language and culture. The individuals who embody this language in their literary works reflect not only the delicate and polite use of language but also the elegance and cultural values inherent in language usage. Furthermore, it has been observed that İstanbul gentlemen and ladies prioritize a respectful and distanced language in their speech.

The sixth chapter, titled “Two Continents, One City: Readings of İstanbul as a Sign”, is authored by Prof. Dr. Mustafa Sarıca. He emphasizes the semiotic value of geography, presenting İstanbul as a symbol of the transition between spaces, images, and meanings. This study examines how semiotics illuminates the understanding, reading, and shaping of urban design. The city is considered as a whole shaped by the conditions of human upbringing; structural elements, public spaces, and symbolic structures serve as indicators. Urban design concerns itself with the narrative and experiential dimensions of the physical environment, while semiotics analyzes the meanings of these experiences and their emotional and contextual references.

Cities are not merely concrete structures; they become texts that convey social identity, values, and historical contexts through components such as monuments, green spaces, roads, and schools. Therefore, urban semiotics constitutes an interdisciplinary research environment that investigates the symbolic meanings of urban components and how these meanings reflect user experiences. Semiotics is concerned with the interpretation and signification of signs; Saussure’s socially communicative approach and Peirce’s notion that “everything can be a sign” are applicable to urban designs. The components of the city (monuments, green spaces, residences, workplaces, streets, security and announcement areas, etc.) each possess distinct and multiple layers of meaning; these structures emerge as symbolic representations where national values converge with local identity. Semiotic reading aids in understanding the identity of urban components, intra-urban changes, and user experiences, thereby rendering the concrete city a more meaningful whole in relation to social ties and upbringing habits.

Urban semiotics is shaped by the theoretical contributions of thinkers such as Lefebvre, Barthes, and Peirce. In the 1960s and 70s, this field enabled the reading of cities in a language-like manner and their analysis as texts. The most notable point is the reading of urban components through cultural codes, which has facilitated the formation of a rich composite framework examining the identity, transformation, and user experience of urban areas. Today, these theoretical boundaries contribute to urban design through critiques and suggestions by perceiving the city as a text and examining urban components sensitively and emotionally.

Barthes advocates for reading cities as literary texts. Particularly through the lens of his study “The Empire of Signs”, based on his travels in Japan, he emphasizes the city as a structure that embodies human upbringing and values. For instance, urbanization centered around “square cities” like Los Angeles can

provoke profound discomfort regarding the center-periphery relationship and urban emotional states; Tokyo, on the other hand, refers to an understanding where the center is empty, and the dynamic flow of the city circulates around the periphery. Barthes notes that the elements constituting cities (monumental structures, public spaces, etc.) carry signs directed towards the human spirit, and these signs can be read as a “text”. Urban design and urban components are regarded as indicators emerging from love for humanity and social formation.

Peirce emphasizes the essence of signs and the processes of “semiosis”. Everything can be a sign; the meaning of a sign can be evaluated in prescriptive terms such as true-false or real-conscious, depending on its reader. Urban components, monuments, and environments are open to multiple readings along with their sub-signs; this indicates that readers with different upbringing conditions can produce various interpretations of cities. The thoughts of Bakhtin, Eco, and other theorists also support this notion of multiple readings; each century leaves its mark, producing different urban readings.

Lefebvre does not view the city merely as a pile of stones; urban areas are environments where social relations are produced, transformed, and reproduced. Space is divided into three fundamental dimensions: perceived space (everyday bodily experience), conceived space (the conceptualization by architects and scientists), and lived space (the emotional and symbolic experiences of individuals). The function of semiotics in the production of space can be summarized as examining layer conflicts, social power relations, and the process of identity formation. According to Lefebvre, space is a result of social production and relations; thus, multiple upbringing contexts enrich urban analyses.

Eco perceives İstanbul as a coexistence of three distinct civilizations and identities; he initially compares the observations of travelers such as Nerval, De Amicis, Gautier, and Loti, and constructs his own observations through these references. Eco’s concept of the “open text” illustrates that the city is continuously open to interpretations and that the stories shaped by the upbringing conditions of travelers enrich the urban experience. İstanbul generates multi-layered meanings through symbolic structures like Hagia Sophia. Eco considers İstanbul as a city marked by the perspectives of different periods. Beyond De Amicis’ romantic praise, it also reflects the contradictions between social diversity, governance, and opportunities within the city. De Amicis’ descriptions show that Hagia Sophia gains meaning through multiple religious identities and encompasses the processes of destruction/rebirth of the city; Eco interprets this continuity within a narrative akin to a trinity.

Semiotics fundamentally contributes to the fiction, reading, and signification of urban components. Cities are regarded as entities strengthened by monumental structures that carry traces of upbringing and beliefs from the past, where the abstract and concrete intertwine. Lefebvre's notion of urban production indicates that the city is shaped by social initiatives, transformed, and interpreted differently in each generation. Eco's open text approach foregrounds the reader's participation; the city is read alongside its author and gains new meanings. In the case of İstanbul, urban semiotics offers a rich analytical possibility through historical layers, religious and cultural transformations, squares, bazaars, and symbolic spaces. The observations of various travelers, combined with upbringing contexts and the social functions of urban areas, reveal the dynamic and multi-layered nature of urban identity.

Urban semiotics evaluates urban design not only beyond stone structures but also through emotional, upbringing-related, and historical meanings. The tripartite theoretical boundaries (Barthes, Peirce, Lefebvre) interpret cities as symbolic texts; they are open to multiple readings by various readers. Eco's analyses of İstanbul demonstrate how cities are constructed through multiple identities and how the strong participation of the reader can alter this construction.

The seventh chapter of the study, "Signs of the Bosphorus in Abdülhak Şinasi Hisar", written by Ph.D. candidate Arda Korkmaz. Korkmaz analyzes the memory of space in Hisar's Bosphorus narratives, revisiting İstanbul's nostalgic signs through semiotics. Semiotics operates through the associations formed in individuals' mental worlds. Its aim is to describe languages and reveal the power relations embedded in or produced by them, and it is grounded in the belief that linguistic unity arises from cultural unity. Language is born of and nourished by culture; likewise, nation-building shapes language while language contributes to nation-building—an interdependent relationship. Considering language as an abstract entity and the word as a concrete one, semiotics endeavors to render the abstract tangible and the tangible more explicit. From this perspective, onomatopoeic words, interjections, phrases, and independent linguistic units all possess semiotic value within intra-linguistic discourse analysis. Semiotics maintains a close relationship with discourse and ideology, becoming particularly functional in the representation of ideologies.

According to Roland Barthes, one of the major semioticians, the city itself is a discourse; it speaks through its discourses. As a space of encounter and exchange, the city is an active producer of discourse and a universe of signs. Abdülhak Şinasi Hisar—who constitutes the central axis of this study—is a

figure intrinsically associated with a city, specifically İstanbul, which renders his texts particularly suitable for semiotic analysis. Thus, this study focuses on Hisar's *Boğaziçi Yalıları*, employing the analytical methods and components of semioticians such as Saussure, Fontanille, Barthes, and Genette.

Abdülhak Şinasi Hisar is an author who presents the lifestyle of Old İstanbul through signs, particularly within the framework of nostalgia. Influencing Turkish artists and readers—including, most notably, Selim İleri—Hisar effectively applies the ideological and discourse-oriented dimensions of semiotics in his narratives. Far from a mere romanticization of the past, he recounts bygone eras through signs, with both praise and critique. While he feels the pain of a lost past and perceives nostalgia as a form of escape, he also uses it as a platform for criticizing the rulers of former times. Hisar's creation of a narrative universe centered around the "Bosphorus" is deeply influenced by his cognitive structure. Born in Rumelihisarı and spending part of his life in a mansion on Büyükada, he projected his cognitive processes onto his texts. The creative locus of his literary works is İstanbul and its signs.

In *Boğaziçi Yalıları*, the focus of our study, it is observed that Hisar constructs a narrative plane based on the associations arising from the semiotic values of architectural aesthetics and spatial elements. Through the types and signs of waterfront mansions, he narrates a "past civilization." The loss of traditions and the way the concept of "time" imprisons individuals are identified as the fundamental factors that foster his discourse of nostalgia and longing for the signs of the past. Another parameter distinguishing Hisar is his relatively autonomous stance within the literature of the Atatürk era, establishing a sign-centered narrative universe rooted in İstanbul. While contemporary authors of his time built national narratives centered on Ankara, Hisar brought the signs of İstanbul's past to light. Nonetheless, he also approaches these signs with their national implications.

The ideology Hisar pursues through the signs of İstanbul is to convey the Bosphorus to future generations. In doing so, he narrows the distance between himself and his readers, adopting a highly detailed descriptive style for nearly every sign related to İstanbul. From waterfront mansions to boat rituals, seasonal experiences, automobiles, transportation—particularly ferries—clocks and their associative values, pools, mirrors, rosaries, and numerous other signs, Hisar presents all of these while bringing forth sensory units such as consolation, hope, compassion, intercession, grace, and mercy. By making visible the festive rituals of Old İstanbul, its daily practices, newspapers and magazines, writers and poets, Hisar enables readers to observe the sociology, literature,

and economy of the era through signs. In this narrative built upon İstanbul's signs, the author employs both the referential and connotative functions of language. Above all, the associative value of names and the connotations corresponding to various signs are highlighted. The narrative technique adopted in the temporal structure of the text is primarily analepsis, with occasional shifts to prolepsis.

The eighth chapter of the book was written by Assoc. Prof. Dr. Orhun Büyükkaracı, titled "İstanbul in the Novel *Huzur*". Büyükkaracı examines how İstanbul is constructed as both an internal and cultural universe of meaning in Tanpınar's novel *Huzur* from a semiotic perspective. This study aims to analyze the spatial structure of *Huzur* (A Mind at Peace), one of the major works of Ahmet Hamdi Tanpınar, a prominent figure in Turkish literature. In *Huzur*, which offers a rich field of inquiry for the disciplines of narratology and literary semiotics, İstanbul is intricately woven like a spider's web, encompassing all its spatial details. In the first stage of this research, the descriptive reflections of İstanbul in the novel as well as the spaces constructed through linguistic signs and objects, even when not explicitly named were identified. Subsequently, these spatial representations were classified according to the theory of "spatial frames" proposed by Ruth Ronen (1986). The İstanbul frames that emerge in *Huzur* are analyzed through a literary semiotic and structuralist perspective, focusing on binary oppositions such as East-West, old-new, and spiritual-material dimensions.

There are numerous national and international studies on İstanbul's cultural representations, spatial indicators, and thematic reflections. In this context, the works of Ahmet Hamdi Tanpınar and Peyami Safa stand out in Turkish literature. In the novels of both authors, İstanbul functions as a constitutive element of cultural identity as well as individual consciousness.

Studies on *Huzur* have generally focused on themes of modernism, the perception of time, and narrative structure. The novel has often been described by critics as "*a novel of unrest*" and has been examined through comparative literary, dialogical, and narratological approaches. However, while this study overlaps with previous research in its subject matter, it differs significantly in its methodological orientation. The primary aim here is to foreground the temporal and spatial configuration of İstanbul in *Huzur* and to reveal the structures, signs, and representations through which the city is integrated into the narrative universe. In this respect, the study seeks to re-evaluate Tanpınar's poetics of space within the frameworks of literary semiotics and narratology.

The first stage of the analysis involves identifying the İstanbul settings in which the narrative unfolds. Since the novel features numerous spatial environments, these are organized hierarchically to clarify their structural relationships. To establish this hierarchical spatial organization, the concept of the “spatial frame”, introduced into the literature by Ruth Ronen (1986), is employed. After identifying the İstanbul spatial frames mentioned in the novel and their corresponding sub-spatial units, the architectural and structural elements within each were examined regardless of whether narrative action takes place in them. In the second stage of the study, these spatial frames are analyzed comparatively through binary oppositions such as East-West, new-old, spiritual-material, and prosperous-impovertished (well-being-unwell). This approach makes it possible to reveal the semantic and symbolic organization of İstanbul’s spatial representation in *Huzur*.

During the analysis process, numerous spatial frames representing İstanbul were identified. These frames were hierarchically classified and visualized together with the architectural elements and atmospheric characteristics they encompass. The representation of İstanbul within the narrative was then examined under the following major spatial categories: Beyoğlu, the Bosphorus (European side), the Bosphorus (Anatolian side), Fatih, Eyüp, Adalar, Çekmece, and ferry spaces. Each of these frames contributes to the novel’s multi-layered depiction of the city, reflecting different cultural, historical, and emotional dimensions of Tanpınar’s İstanbul.

These spatial frames were subsequently evaluated through binary oppositions such as East-West, spiritual-material, old-new, and prosperous-impovertished dimensions. Through this comparative analysis, the processes of meaning production within the novel’s spatial organization were illuminated. The comparisons were grounded in both the descriptive details of the depicted places and the emotional relationships that characters establish with their environments. In doing so, the study revealed how spatial representation in *Huzur* not only constructs the physical geography of İstanbul but also reflects its cultural tensions, psychological depth, and symbolic dualities.

In conclusion, *Huzur* stands as one of the most accomplished examples of fictional narrative in Turkish literature. In this study, the examination of spatial organization, which is one of the novel’s fundamental structural components, has revealed important new insights about the work. Considering the large number of spaces mentioned once or repeatedly throughout the text, along with their sub-spatial frames, more than seventy textual references representing İstanbul have been identified. The spatial organization observed in the novel

can be regarded as a network that reflects not only the thematic structure but also the psychological atmosphere of *Huzur*. In this respect, the study demonstrates that Tanpınar transforms İstanbul into both the space of narrative and the arena of intellectual reflection, where the city itself becomes a living entity that shapes and mirrors human consciousness.

This study, *Semiotics: İstanbul with Signs from Work of Art to Life*, conducted under the leadership of the Turkish Semiotics Circle, aims to examine the city of İstanbul, an empire of signs, through various semiotic approaches in a multifaceted manner. The book brings together methodological approaches such as disaster semiotics, urban semiotics, cultural semiotics, visual semiotics, and literary semiotics from interdisciplinary perspectives. Thus, it analyzes İstanbul's historical, social, artistic, and literary signs at different levels. This methodological diversity makes visible how the city gains meaning through signs, how these meanings are produced and reshaped within circulating social discourses. In this respect, the study aims to contribute to the understanding of İstanbul not merely as a space but as a continuously reproduced network of meanings from various angles.

We are pleased to announce that a new addition has been made to the *Turkish Semiotics Circle Library* with this study!

What do you think about the establishment of a *Turkish Semiotics Circle Library*? Its aim is to elevate Turkish semiotics to the level it deserves and to support Turkish semiotics and semioticians in gaining a more significant voice within global semiotic communities. The Turkish Semiotics Circle has important responsibilities, such as facilitating the wider dissemination of semiotics in our country, supporting conscious young semioticians, producing more qualified researchers in the field, and providing greater opportunities for those who have something to say. Therefore, since its establishment, the environment has diligently followed global advancements and has contributed to the literature, continuously working towards the establishment of a Turkish Semiotics Circle Library. In this context, particular emphasis is placed on contemporary studies that align with current needs, and opportunities are provided to researchers eager to contribute to the field. The realization of that library is undoubtedly a long-term and challenging endeavor. The direction this initiative will take remains uncertain. However, when we observe the ongoing efforts and tangible examples, it becomes evident that we are progressively moving towards our goal as the Turkish Semiotics Circle, which further nurtures our hopes in this regard. While we cannot pre-

dict the extent of its realization, transforming the works we hope to gradually increase over time into a Turkish Semiotics Circle Library, enriched with quality and exemplary studies, and presenting it to the scientific community remains one of our significant objectives.¹

Accordingly, The Turkish Semiotics Circle plays a significant role in the formation of its library through scientific book projects aimed at contributing to Turkish semiotic studies and global semiotics. Notably, the book titled *Exploration of Mythological Elements in Contemporary Narratives*, edited by Murat Kalelioğlu and V. Doğan Günay, was published in 2020. The scientific works that emerged during a virtual workshop organized by the circle for students and researchers interested in the field were compiled into a book titled *Ötekiler İmparatorluğu: Öteki'nin Göstergebilimsel Serüveni* [The Empire of Others: The Semiotic Journey of the Other], edited by V. Doğan Günay and Murat Kalelioğlu, and published in 2022. Additionally, the book *Kültür Göstergebilimi: 21. Yüzyılda Yaşam Biçimlerinin Çözümlemesi* [Cultural Semiotics: Analyzing Ways of Life in the 21st Century], which features interdisciplinary studies in the field of cultural semiotics and was published in 2022 under the editorship of V. Doğan Günay, Murat Kalelioğlu, and Betül Çanakpınar. Through its multi-authored works, the Turkish Semiotics Circle aims to contribute to the field while also taking on the role of supporting researchers. In memory of the founding president of the Turkish Semiotics Circle, V. Doğan Günay, a multi-authored book titled *21. Yüzyılda Disiplinlerarasılık ve Uygulama Biçimleri: V. Doğan Günay'a Armağan* [Interdisciplinarity and Forms of Application in the 21st Century: A Tribute to V. Doğan Günay], edited by Murat Kalelioğlu and Betül Çanakpınar, was published in 2023. Furthermore, the work titled *The Reality Machine: Social Sciences, Arts, and Humanities in the Post-Truth Era*, edited by V. Doğan Günay, Murat Kalelioğlu, and Sibel Bayram, was published in 2024.

The special issue of the journal *Epistémè* titled “Close Friends of Distant Horizons: Cultural Reflections from Türkiye to Korea,” which represents one of the finest examples of collaborative work between Turkish and Korean scientists, was published under the editorial leadership of the Turkish Semiotics Circle (V. Doğan Günay, Murat Kalelioğlu, Sung Do Kim, & Nurten Sarıca) in 2023. Additionally, in collaboration with Korea University, the Online Turkish-Korean Culture and Aesthetics Symposium was held on December 22-23, 2023. The scientific activities of the Turkish Semiotics Circle continue through various

¹ Kalelioğlu, M. (2024). Yazınsal Göstergebilim: Bir Kuram Bir Uygulama Anlam Üretim Süreçleri. 2. Basım. Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 51-54.

collaborations at both national and international levels. Indeed, the 31st issue of *Epistémè* has also been published in 2024 as a special issue containing the proceedings of this online symposium, edited by Assoc. Prof. Dr. Murat Kalelioğlu and Prof. Dr. Sung Do Kim.

Additionally, *TAMGA- Turkish Journal of Semiotic Studies*, which is part of the periodicals library of the Turkish Semiotic Circle, is an international academic journal that operates to support semiotic research. The journal is a peer-reviewed, scientific, periodic, international, and open-access publication that is published twice a year, in the Spring (June) and Fall (December) periods. Its target audience includes academics, researchers, students, professionals, and relevant professional and academic institutions and organizations. The journal continues its journey of scientific research, which began in 2023, with new experiences, authors, and publications.

As for the book entitled *Semiotics: İstanbul with Signs from Work of Art to Life*, it aims to open a discussion on the cultural and social layers of İstanbul within a broad semiotic spectrum that extends from theory to practice. It seeks to provide a new perspective on both semiotic studies and urban culture research. We believe that this work, which has found its place in the Library of the Turkish Semiotic Circle, will contribute to the field and its readers as we explore and share İstanbul's cultural richness together.

Best regards,
Assoc. Prof. Dr. Murat KALELİOĞLU
Assit. Prof. Dr. Z. Hande AKATA
Editors

Göstergebilim: Yapıttan Yaşama Göstergelerle İstanbul, kenti yalnızca bir mekân olarak değil, anlamın sürekli üretildiği devingen bir metin olarak da ele alır. İstanbul, göstergeleri dönüştüren yapısıyla zamansal bir palimpsesttir; burada yaşam, göstergeler aracılığıyla okunur. Sekiz bölümden oluşan bu çok yazarlı çalışma; afet, kent, kültür, görsel ve yazınsal göstergebilim yaklaşımlarını bir araya getirerek kentin tarihsel ve toplumsal katmanlarını göstergebilimsel bir yaklaşımla inceler. Türkiye Göstergebilim Çevresi'nin öncülüğünde hazırlanan bu kitap, İstanbul'un kültürel zenginliğini disiplinler arası bir bakışla değerlendirmekte ve kenti sürekli yeniden kurulan bir anlam ağı olarak yorumlamaya katkı sunmaktadır.